

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VEŠKERY SPISY

pro
mládež a přátele její.

Dle
posledního původního vydání
přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

Svazek XLVIII.

Přátele květin. — Svatební prsten.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Siverse.

1866.

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VĚŠKERY SPISY

pro
mládež a přátele její.

Dle
posledního původního vydání
přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

Svazek XLVIII.

Přátele květin. — Svatební prsten.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Siverse.

1866.

Nákladem Rohlíčka a Sieverse vyšly a pro-
dávají se následující knihy v arcibiskupském
Semináři.

Ceny v rakouském čísle.

Adelaida císařovna. Příběh pravdivý, vzdělal J.
Jindra. Za 12 kr.

Bůh co činí, dobře činí! Povídka pro lid a mládež.
Dle K. Salcmanna přeložil J. V. Rozum.
Za 36 kr.

**Biblické příběhy starého a nového zákona pro
dítky.** Od Kr. Šmída, zčeštěné od J. V.
Vlasáka. Druhé vydání. Za 24 kr.

Čarodějnice, aneb Bůh dopustí — ale neopustí.
Povídka pro rodiče a mládež dospělejší.
Vzdělal P. M. Veselský. Za 20 kr.

Čítanka maličkých, na způsob slabikáře. Ku po-
moci veřejným i soukromým učitelům. Za
24 kr.

Eliezer a Neftali. — Dobyť Jericha. Novelly od
Floriána. Z francouzského přeložil P. Pro-
kop Ondrák. Druhé vydání. Za 28 kr.

Ezop, mndrc v otroctví. Pro naši milou mládež
sepsal Jan V. Rozum. Druhé rozmnožené
vydání. Se čtyrmi obrázky. Za 22 kr.

Hádanky ku prospěchu mládeže dospělejší. Sepsal
a sebral J. V. Rozum. Čtvrté lacinější vy-
dání. Za 12 kr.

Hodný Fridolin a bezbožný Dětrich. Příběh poučný
pro rodiče a dítky od Kr. Šmída, zčeštěný
od Jana Hýbla. Druhé vydání. Za 24 kr.

Hulda, aneb: Otcův hřích, matčina kletba. Ro-
mantická povídka ze spisů Klaurenových od
Fr. B. Tomsy. Za 22 kr.

Josafat, syn indického krále. Příběh z křesťan-
ské dávnověkosti dle Kr. Šmída od J. Devít-
ského. Za 12 kr.

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

Svazek osmačtyřicátý.

Přátelé květin. — Svatební prsten.

V Praze 1866.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v arcib. semináři.

KRISTOF ŠMIDA

VEŠKÉRY SPISY

pro mládež a přátelé její

Die postchilno pývodního vydání

proloží

Dr. JOSEF PEČÍSKA.

Státek osmáctičtý.

První kniha. — Svatební písně.

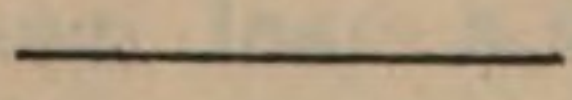
V Praze 1886.

Tiskem a nakladem knihovny a tiskárny v Praze.

ČASOPIS PRVNÍ

Průvodník

Přátelé květin.

Prátele květin.

Částka první.

Zahradník.

Nedaleko jedné přívětivé dědinky stál o samotě domek v odlehlém, avšak velmi krásném a malebném údolí mezi lesy a skalinami. V domku tom přebýval zahradník Vest. Stavení to patřivalo jindy rybářovi a před několika lety přišlo do prodeje. Byla u něho zahrádka a velká louka, a čistý potok tekl mezi zahrádkou a loukou. Rybář byl zdědil chalupu ve vsi a ta se mu lépe hodila, protož se do ní odsud byl odstěhoval.

Zahradník Vest přišel do té krajiny, prohlédl si stavení, zkoumal zemi na louce a koupil si to hospodářstvíčko. Domek slamou krytý nebyl sice na spadnutí, avšak byl přece trochu chatrný a sešlý; zahradník ho dal opravit a pokrýti novými došky.

Pak si zjednal dva řádné nádenníky a s jejich pomocí udělal z louky za domkem velkou zahradu. Větší díl této zahrady posázel ovocnými

stromky, druhů nejušlechtilejších, ostatek dal zryti na záhonky zelinářské.

Louka byla ohražena samorostlým plotem a zahradník jej držel tak pěkně v pořádku, že byl velmi hustý a bujný. Zahrádku u domku odhodlal na květiny.

Na přední stěnu domku svítilo slunce skoro celý den a zahradník vsadil k ní révu, která brzy celou zeď až nahoru k žluté střeše zeleným pěkným lupením povlékala.

Vysázené stromky v štěpnici rostly také velmi krásně, protože byla země výborná a potůček poskytoval hojnost vody k zalévání.

Nedlouho na to, co se zahradník do údolí přistěhoval a domek si na obývání upravil, se zřizováním zahrady však ještě mnoho práce měl, přijela za ním jeho manželka a dcera. Měly sice úhledněji šité šaty, nežli se v té krajině u selského lidu nosily, avšak co měly na sobě, bylo všecko prosté a z vlněné tkaniny; otec nosil zelený oblek, jak jej nosívají panští zahradníci.

Vesničané nabyli brzy velké vážnosti k malé rodině zahradnické. Otec byl velmi moudrý muž a dával každému v bídě a nesnázi dobrou radu, matka a dcera byly ke všem lidem vesnickým velmi vlídné a přívětivé, s nikým však nebyly důvěrné.

Trávu v štěpnici najmulí za skrovnou dávku mléka a hnoje. Co se v kuchyňské zahradě urodilo a v domácnosti se nespotřebovalo, darovali

chudým vesnickým. Jen zámožným prodávali za skrovný peníz a to proto, že všickni takoví, kteří chtějí mít všecko darmo, přílišně by se k nim byli hrnuli.

Co potřebovali nábytku domácího, dali dělati u řemeslníků vesnických a zaplatili velmi dobře objednanou práci, ač byla drobet nedokonalá; řemeslníkům nic neutrhovali, ano někdy jim dali ještě nad to, co žádali.

Vesničané říkali často mezi sebou: „To je pravé štěstí, že se sem ta cizí rodina zahradníkůvic přistěhovala. Již mnoho dobrodiní nám prokázali; mají velmi dobré srdce a musí také velmi bohatí, aneb aspoň zámožní býti.“

Najednou však bylo všecko jinak. Zahradníkůvic očekávali z vlasti své peníze; tyto však nepřicházely pro tamnější nepokoje občanské. Protož musilivělice hospodařiti. Zahradník měl v teplém záhoně melony a v malém zasklenném domečku pěstoval ananasy. Stromy a štěpnici měly již také krásné ovoce.

Všecko toto ovoce posílal, namísto co by toho měli sami požití, po poctivé ženě ze vsi do vůkol k zámožnějším lidem na prodej.

Melony a ananasy a ostatní ovoce bylo v té krajině velmi vzácné a tržilo se hodně za ně. „Chléb“ řekl otec „je nám teď potřebnější než melony a ananasy; miliony lidí neokusili jaktě živi nic takového, bez vezdejšího chlebíčka však nemůže v našem dílu světa, aspoň v této zemi,

nikdo živ býti. A jakkoli jsou broskve a meruňky velmi výborné ovoce, tedy jsou zemčata předce živnější a tudíž vzácnější dar Boží.“

Otec pival až dosud každodenně skleničku vína, teď si ho dopřál vždycky jen v neděli. „Vino mi za to tím lépe chutná,“ pravil jednou.

„Tak se daří také nám s kávou,“ řekly na to matka a dcera. „Když jsme ji pily denně, zevšedněla nám, tak že jsme si jí hrubě ani nevšímalý. Teď ale bývá nám v neděli pravým nápojem svátečním a celý týden se na ni těšíme.“

Při vší šetrnosti byla by však rodina ta předce brzy v skutku nouzi měla, a nebyla by si mohla pomoci. Tu našla Amalie, dcera zahradníkův, prostředek, milované rodiče před nouzí chrániti, ano skoro zúplna je živiti.

Dokud byla holčičkou, naučila se dělat umělé květiny, a provozovala umění to ještě zde, avšak jen pro vyrazení a pro potěšení. Teď se velmi opravdově této práci odevzdala, a vycvičila se svou schopností a pilností tak velice v dělání takových květin, že byla pravou umělkyní.

Hodná ta žena ze vsi, která po vůkolí rozličné věci na prodej roznášela, a posud ty ananasy, melony a lahodné ovoce tak dobře prodávala, vzala to na se, odbývati také tyto květiny v městech a ve vrchnostenských zámcích. Krásné ty květiny líbily se velice a brzy nebylo potřeba

roznášeti je; A m a l i e dostala od panstva a od obchodníků mnoho zakázek. Pročež pracovala každého dne časinko z rána až pozdě do večera ještě pilněji, a to z lásky k umění a ještě více z lásky k rodičům. Měla z toho nesmírné potěšení a pokládala se za šťastnou, že mohla rodiče tak pěkně podporovati.

Částka druhá.

Moudrá, laskavá učitelka.

A m a l i e obdržela vzdělání svého rozumu a srdce dobrým vychováním, jehož nabyla od svých rodičů, a od výborných učitelek v jednom ústavu pro dívky.

Nejvýbornější z těchto učitelek byla A n t o n i e. A m a l i e měla k ní nejúplnější důvěru, a posud ještě chovala k ní vroucí dětinskou lásku. Tato učitelka uměla také květiny velmi dobře dělati; i naučila tomuto umění A m a l i i, která měla k němu velkou chuť a neobyčejnou schopnost.

Později byl výchovaci ten ústav klášterní zrušen. A m a l i e se velice z toho rmoutila, když to slyšela; avšak též tak velice se radovala, dovědévši se, že je učitelka její A n t o n i e vychovatelkou u jedné zámožné rodiny v hlavním městě. I psala jí tedy bez meškání.

Vypravovala jí v dopisu, kterak se otec její zahradnictvím zaměstnává a posud ještě velkého má zalíbení v pěkných květinách, ona však sama jak vydělává vezdejší chleb děláním květin a za šťastnou se pokládá, že může rodiče své živiti. „I za toto štěstí mám jediné vám co děkovati, nejdražší má učitelko!“ psala ku konci dopisu.

Ná důkaz ustavičné, vroucí své vděčnosti a úcty přiložila k psaní škatuličku květin, které si Antonie nade všecky byla oblíbila — violek totiž a konvalinek, které byly tak uměle dělány, že se zdály být přirozené; každý myslil, že byly právě teď natrhány.

Učitelka jí odpověděla nad míru laskavě a s psaním poslala jí také plnou škatuli kořenů vzácných květin. „Květiny tyto,“ psala Antonie, „nazývají se jiřiny čili dácie. Jsou velmi krásné a budou tebe, milá Amalie, i váženého otce tvého velice těšiti. Zde v hlavním městě samém jsou teprva nedávno známé, v tvém odlehlém údolí však budou zajisté docela neznámé.“

K tomu byla přidána cedulička s naučením, jak se má s těmi květinami zacházeti.

Otec vsadil bulvovité kořeny. Brzy se ujmulý a vyháněly mocné stonky se širokými, tmavě zelenými listy a veliká poupata; a když se konečně poupata rozvila a v úplném květu stála, byla Amalie nad tou krásnou podívanou celá užívaná a utěšená.

„O, jaké to krásné barvy!“ zvolala. „Tento květ je tmavě purpurový! tu je jiný, bílý co sníh! Tam ty jsou zase světle červené a ohnivé! a tamto jeden krásně žlutý! Nejvíc je jich kroupenatých, jako nejútlejší štětičkou nad míru útle malovaných. A všechny ty květové lupínky jsou jako malinké mušličky tak úhledně do vnitř navinuty, že jsem to na žádné květině posud nepozorovala. Jak krásně a úhledně jsou všechny ty lupínky spořádány! Nejmenší jsou v prostřed květu, dále ku kraji jsou největší. Netroufala bych si ani takový květ uměle udělati. Jak mocný je Bůh!

„Pravda!“ přisvědčil otec, „každá taková květina je rovněž tak, jako všechny jiné květiny, zázrak všemoci Páně. Kdož může vypátrati, co se děje v bulvitém, nepatrném kořenu, že se ze šťávy jeho tak překrásná květina udělá? Největší učenec nemůže to vysvětliti, tím méně takovou květinu udělati. My lidé mnoho nevíme, aniž mnoho můžeme; nám lze jen obdivovati a kláněti se. Kdykoli tyto květiny, mně posud neznámé, pozoruji, vždycky mi napadnou slova: „O Pane! jak rozmanité jsou myšlenky tvoje!“

Částka třetí.

Vznešený příchozí.

Za několik dní přijel k příbytku zahradníkovu skvostný kočár s čtyrmi koni. Seděl v něm vznešený pán — hrabě, vášnivý milovník to květin, který si nejvíce na tom zakládal, že má nejkrásnější prvosenky, bazatuty, tulipány a karafiáty. Dcery jeho poručily byly včera sloužícímu, koupiti u Amalie pomněnky a růžová poupata, a sloužící, když se vrátil, nemohl se ani dost napovídat, jak překrásné květiny chudobný ten zahradník má. „Takových není v naší zámecké zahradě,“ zvolal konečně, „jakkoli je krásná!“

Hrabě se chtěl o tom sám přesvědčit. Jel tedy tam, ačkoli měl dvě nebo tři hodiny co jeti. Již nežli vystoupil, sedě ještě v kočáře, koukal s podivením na překrásné květy jiřinové, kteréžto na vysokých stonkách se vypínajíce, domek s doškovou střechou obstupovaly.

Vest byl z kabátu svlečen a zelenou zástěrou opásán; měl v ruce kropící konev a zaléval kytky. I šel tomu vznešenému pánovi vstříc, a poklonil se před ním.

Hrabě však pozdravil ho jen krátce a pravil: „Jsem hrabě Sternau a přicházím jen podívat se na vaše květiny, milý zahradníče.“ Na to spěchal hned ku květinám a nemohl se na ně ani dost nakoukati a se jim nadiviti.

Konečně se obrátil k zahradníkovi, který byl zatím zelený svůj soukenný kabát oblekl, díval se na něj bystřeji, dal se s ním do řeči a žasnul nad tím, že v něm shledává muže ctihodné tváře a tak vážného chování, jakoby byl od jakživa se samými vznešenými lidmi byl zacházel.

Vest ho prosil, aby jej uznal za hodna, vejíti pod nízkou jeho střechu. Hraběte překvapilo, když shledal v domku zahradníkovu malou sice, ale velmi něžnou jizbičku s krásnými modrými čalouny a s několika tištěnými obrazy v pozlacených rámcích, ač ostatní nábytek o mnoho lepší nebyl, nežli jak jej nacházíme u zámožnějších vesničanů.

Amalie seděla u svého stolečku a pracovala. Když cizí pán vkročil, vstala, poklonila se, hned ale sedla zas ku práci. Mezi hedbávnými, krásně barvenými tkaninami a rozličným náčiním k děláni květin leželo několik francouzských, úhledně vázaných knížek.

Hrabě promluvil na Amalii francouzsky. Ona odpověděla v tak čisté frančině, jako by byla bývala v Paříži vychována.

Vest prosil hraběte, aby se posadil na kanapi, povlečeném zelenou vlněnou tkaninou, a sedl si k němu. Nad kanapem visel na stěně malý obrázek; hrabě se mu obdivoval a pravil, že je neobyčejně krásný. Amalie byla jej obdržela od vážené učitelky své Antonie. Před-

stavoval Krista Pána, kterak při vyučování svých učedníků na lilii okazuje.

„Malý ten obrázek,“ pravil hrabě, „upomíná velmi pěkně na vznešené učení Kristovo: Patřte na lilie polní; pravím vám, že nebyl Šalomoun ve své slávě tak krásně oděn, jako jedna z nich.“

„Vždycky mě to těšilo,“ pravil Vest, „že má Francie v erbu lilie. Jemné jejich lupeny přestihují nejútlejší tkaniny ruky lidské; prosté, leskle bílé lilie nevyrovnej se ani nejskvostnější látky na rouchách královských.“

Lilie upomíná každého člověka, který na ni pozorně hledí, ano i krále pozemské, na nejvyššího krále a pána, který stvořil květiny a všecku slávu nebes a země. Četl jsem kdesi, že byly do erbu francouzského lilie vsazeny z povzbuzení svaté Klotildy, první královny francouzské. Ona byla výtečná krásou a nevinností. Také dbala velmi přísně na čisté mravy mezi dámami u dvora, jakkoli byla dobrotivá a laskavá! Kýž by ty čisté lilie nebyly nikdy bývaly poškvrněny!“

„Připomenutí vaše o liliích,“ řekl na to hrabě, „jsou příležitá, avšak vážného způsobu. Já však slyšel jsem jiné poznamenání, které je aspoň vtipné. Zákon francouzský, dle něhož nesmí manželky a princezny králů francouzských na trůn dosednouti, odůvodňoval totiž někdo výrokem písma svatého: „Lilie nepředou.“

„To je ovšem vtipně,“ řekl Vest, „mně však napadá jisté slovo o liliích, v němž každé písmen-

no římské číslo znamená, a sečtou-li se čísla ta dohromady, znamená to rok, v němž prohráli Frankové bitvu. Slovo to je: LILICIDIUM, což znamená „vražda čili porážka lilií“ a rok z těch písmen sečtený je 1709. „Ach!“ vzdychnul, „kýžby Francie, drahá moje, posud milovaná vlast, po několik let neskončeně více byla neoželela než onoho jmenovaného roku! Neboť každá, i vyhraná bitva je velká ztráta krve a lidských životů.“

Oba muži zabrali se teď do rozmluvy o velkých událostech světových. Amalie viděla podle toho, že se hrabě ještě déle zdrží a přinesla na bílém talíři majolíkovém několik broskví a litovala při tom, že nemůže pana hraběte uctít vínem. On si vyžádal jen sklenici vody.

Amalie vyšla a přinesla za chvílku sklenici čistounké vody na talíři v jedné ruce, a v druhé porcelánovou nádobu s velkou kyticí z nejkrásnějších jiřin všech barev a postavila je na stůl.

Částka čtvrtá.

Příběh zahradníkův.

Čím déle hrabě s Vestem rozmlouval, tím více žasnul. Dobře nahlížel, že nemluví s obyčejným zahradníkem. „Člověk ten“ myslil si, „projevuje tak rozmanité vědomosti, je s dějinami

světskými tak obeznámen, mluví francouzský jazyk tak čistě, a zná knihy francouzské tak výborně, rozumí latinsky a to, co spisovatelé latinští napsali, obrací na naše rozjitřené doby a občanské nepokoje tak přiměřeně, že se tomu všemu ani dost nadiviti nemohu.“

Chvilku mlčel a zvolal pak nahlas: „Řekněte však mně, milý, vážený pane, kdo vlastně jste, a jak jste pro všecko na světě do tohoto koutku země uvržen byl? Vám neříkali dříve Vest a příběhy vaše musí být neobyčejné, když jste se stal z učence a státníka zahradníkem.

„Vám, pane hrabě, nebudu tajiti pravého jména svého,“ pravil zahradník, „a očekávám od vás úplné mlčelivosti.“

Na to vyřknul znamenité jméno z prvních rodů francouzských. Hrabě vstal, projevil mu svou úctu a poklonil se také před Amalií, jakožto před slečnou z vysokého rodu.

„Příběh můj,“ pravil Vest, jenž si nedal nikterak jinak říkat, „je následující, a já jej povím tak krátce, co možno :

Narodil jsem se v Paříži. Z mládí držel mi otec vychovatele, hodného duchovního důkladných vědomostí a šlechetné povahy. Moudrý ten vychovatel řekl otci mému, že se podaří vychování lépe v tichosti života venkovského, nežli v hluku velkého světa. Otec můj dal mu za pravdu a dovezl mě a učitele na jeden svůj statek.

Zámek náš leží v příjemné, úrodné krajině

mezi samými zahradami a vinohrady. Mně se tam velice líbilo a s vroucí horlivostí odevzdal jsem se studiím. Byl jsem velmi pilný a seděl jsem pořád u knih nebo u psaní. Učitel můj hleděl příliš velkou horlivost moji mírniti a bránil mi, tak přílišně se namáhati.

Marná však byla snaha jeho. Za rok zbledly červené tváře moje a čiprnost i veselost má zmizela. Nemohl jsem již ani jísti ani spáti. Učitel můj psal to mým rodičům, otec i matka přijeli spěšně a přivezli s sebou jednoho z nejlepších lékařů pařížských, kterýž pravil: „Neduh ten přichází jediné od neustálého namáhání hlavy. Při vychování mládeže musí pracovati hlava i tělo.“

„Jak že?“ zvolala matka, „což má to dítě dříví štípat nebo pilou řezat?“

„To právě nemusí,“ řekl lékař, „velká však a pěkná zahrada zámecká poskytne mu příjemného zaměstnání; bude tam mít pro obě ruce dost práce.“

Mně se to líbilo. Chodíval jsem sice posud každodenně do zahrady, avšak pokaždé s knihou v ruce. Již tehdá těšily mě květiny velice. Také jsem se někdy díval na zahradníka, kterak pracuje, teď však jsem sám pracoval. Při dohlídce zahradníkově sázel jsem mladou zeleninku i také stromečky a v potu tváře ryl a kopal jsem někdy zemi. A tak jsem střídal učení s prací a zdraví mé se bez léků dokonale spravilo.

Za několik let poslal mě otec na vysoké školy a pak na cesty do světa. Projel jsem Francii, Itálii a jiné země. Když jsem se vrátil, představil mě otec králi, který mě velmi přívětivě přijal, a u celého dvora získal jsem si přízně.

Tu však se strhla ve Francii revoluce, jakožto černá bouřka, otřásla trůnem a přivedla na zemi mnoho bídy a strasti. Zůstal jsem věren králi; protivil jsem se otevřeně a bez obavy každému podniknutí, které bylo trůnu na škodu. Nejlepší můj přítel smýšlel v srdci jako já, byl však opatrnější a zdržlivější. Častěji mě varoval, vždycky však marně.

Jednoho večera přikvapil ke mně tento můj přítel a pravil: „Co jsem předpovídal, stane se teď! Nepřátelé královi usoudili ti smrt; již je vydán rozkaz k tvému zatknutí. Nezbývá tobě nic, nežli v tomto okamžení prchnouti a Francii opustiti. Postaral jsem se, aby se ti to povedlo bez nebezpečení. Hle, tuto jsem tobě, příteli svému, vystavil počestné propuštění ze zahradnictví. Pravím v této listině, že nechci být již po šlechticku živ, nýbrž po občansku, a že tedy propouštím největší díl svých služebníků a mezi nimi také umělého zahradníka Vesta. Toto německé jméno dal jsem ti proto, že se s ním snadněji přes hranice dostaneš nežli s francouzským, a že se v zahradnictví znáš, to ti mohu svědomitě dosvědčiti. Vždyť jsi svou vlastní zahradu vkusněji založil a upravil, než dříve byla,

a já tě sám častěji pracovati viděl. Také mám pro tebe pohotově hezký zahradnický šat, který jsem dal dělati pro zahradníka na jednom mém zámku; ten se tobě teď velmi dobře hodí a je celý nový. Dám ti také torbu na záda, a do té můžeš složit prádlo a jiné věci, na cestu potřebné. Diamantový prsten a zlaté hodinky nech tady, peněz však vezmi, co v hotovosti máš a pohodlně uneseš; kdybys neměl dost, dám ti, co budeš chtět.

A co se týče tvé manželky a dcery, budou asi také musit z Francie prchnout. Nebyloby však radno, aby šly s tebou, každému bylo by to divno. Ve Francii však nemohou také zůstat. Nepřatelé tvoji, až tě pohřeší, budou se domnívat, že ses někde ukryl; budou tě všude hledat a nenajdou-li tě, zatknou tvou manželku a dceru na statku, kde se teď nacházejí, a budou jim hrozit smrtí; tím by tě hodlali dle svého mínění dozajista vylákati z tvé skrýše, abys ženu a dítě vysvobodil. Neměj však starosti, já je vezmu pod svou ochranu a postarám se, aby se za tebou bezpečně dostaly. Poněvadž teď nevíš, kde nalezneš bezpečného útočiště a v této chvíli ustanoviti se nedá, kde se s nimi zase shledáš, povím já jim později, jak by tě jistotně našly. Odejdi tedy, jak mile se setmí, ano třeba v noci; měj se dobře, Bůh s tebou.“

Vysvědčení moudrého přítele mého pomohlo mi bez překážky přes hranice, protože bylo jméno

jeho tenkrát po celé Francii všude známo a v dobré pověsti.

V Němcích potkala mě jednou velká překážka na cestě. Přišel jsem do jednoho městečka, kde přebývalo nějaké knížátko německé. Úředník četl vysvědčení mé a šel ke knížeti. Zemřel byl nedávno knížecí zahradník a kníže si přál vzít do služby jiného zahradníka, a to nějakého výtečného muže. Dal mě volati. Největší mé poručení bylo, že přicházím z Francie. Velmi příznivé podání bylo mi učiněno a já měl co dělat, abych se vykroutil.

Kníže mě tedy žádal, abych u něho aspoň dva dni zůstal, zahrady jeho pohlednul a navrhnul, jak by se opravit daly. To jsem učinil. Dobře bylo, že jsem měl s sebou žabku a nástroje k očkování a roubování. Také jsem musil slíbit, že zase přijdu, jak mile to jen připustí okolnosti moje.

Cestoval jsem tedy dále pěšky až sem, do této hornaté krajiny, kdežto se mi obzvláště tenkrát líbilo, když jsem tady v mládí svém jednou na cestách byl. Také jsem byl toho jist, že hrozící válka až sem nikdy se nepotáhne. Domek, v němž přebývám, byl právě na prodej. Koupil jsem ho a zvenku jsem ho nechal, jak byl. V pravdě také nevypadá lépe, než nejchudší chalupa ve vsi. Jenom tuto jizbu upravil jsem sám vlastní svou rukou, aby zde bylo přebývání manželce mé trochu snesitelnější. Několik těch obrázků

které jsou velmi dobré a některé knihy francouzské, které měly ještě větší cenu pro mne, koupil jsem z pozůstalosti jednoho zemřelého faráře, nedaleko odsud.“

Částka pátá.

Příběh manželky zahradníkovy.

„Po dlouhém toužení,“ vypravoval dále pan Vest, „četl jsem v jedněch novinách toto opozdělé oznámení: „Zahradník Vest vyzývá se, aby v tiskárně tohoto listu udal, kde přebývá, budouť mu sděleny příjemné zprávy.“

Bez meškání jel jsem tam a s nevýslovnou radostí našel jsem tam manželku a dceru v nejlepším zdraví. Všickni jsme děkovali Bohu, že nás vysvobodil z tolika nebezpečností.

Manželka mi pak povídala, kterak se jí poštěstilo, vyklouznouti z rukou vražedných našich nepřátel.

„Věrný přítel,“ vypravovala mi, „který ti tak šťastně přispěl, pomohl také mně a dceři naší. Z nenadání navštívil mne jednoho večera velmi pozdě, a oznámil, že mi nezbývá nic jiného, nežli opustiti Francii, anebo uvrženu býti i s dcerou do žaláře. Nepřátelé manžela vašeho, pravil, jsou

plni zuřivosti, že ho nikde najítí nemohou. Odejmuli vám všecky movité i nemovité statky. Do skvostného příbytku vašeho v Paříži nesmíte již ani nohou páchnouti. Zejtra ráno přijdou ti lupiči sem, aby se uvázali v majetnost tohoto krásného statku a aby vás nepochybně zajmuli. Bez meškání dejte se tedy na útěk.“

„Bože můj!“ zvolala jsem plačíc a rukama lomíc, „jakž bych mohla já, nešťastná, pronásledovaná matka s milovanou dcerou při tolikerém patrném nebezpečenství útěk tento podstoupiti? — Upokojte se, pravil šlechetný ten přítel, o to je již postaráno. Vyslanec německý, který častěji váš dům navštěvoval, odejde zejtra nebo pozejtří z Paříže, proto že je válka mezi Francouzi a Němci vypovězena. On slíbil, že vás vezme mezi své lidi; jen to si musíte dát líbit, abyste platila za komornou, a slečna dcera za panskou manželky vyslancovy; a to vám nebude snad za těžko, vždyť je tato výtečná paní bez toho důvěrnou přítelkyní vaší. Složte tedy rychle šaty, prádlo, klenoty a peníze do kufru a pojedte hned se mnou.“

„Ach!“ vdychla jsem já, „nejvzácnější mé klenoty jsou uloženy v bytu našem v Paříži. Šperku a peněz vzala jsem jen málo s sebou sem na statek.“

„To jsem si hned pomyslíl,“ řekl věrný, hodný přítel. „Vezměte tedy tyto zlaté hodinky vašeho manžela a tuhle ten drahý prsten jeho; tyto dva balíčky dukátů však půjčuji vám, oplatte mi je,

až budou zas lepší časy, v které také doufám. Dal bych vám víc, avšak jsem v těchto nešťastných dobách skoro sám o všechno přišel.“

Pak nám pomohl skládati a vezl nás do Paříže do domu vyslancova, kdežto nás manželka vyslancova s otevřenou náručí vítala. Přítel náš, o všechno pečlivý, ujistil mě ještě, že nám všechno pošle, cokoli z pozůstatků našeho jmění bude moci zachrániti. Také mi pověděl, jak se mohu dověditi, kde přebýváš, o čemž on sám posud byl nevěděl.

Tenkrát jsem dobře poznala, co je věrný přítel. Ach, nikdy to lépe nepoznáváme a necítíme, jako v ten čas, když je tak mnoho lidí našimi nepřátely, a domnělí přátelé se nám nevěrnými prokážou.

Šťastně a beze vší překážky dostala jsem se přes hranice. A tak“ dokončila manželka má své vypravování, „přivedl nás dobrotivý Bůh zase k sobě. Nemůžeme mu ani do smrti dost poděkovati! Není mi jinak okolo srdce, nežli tak, jako bývá člověku, když se dostane na břeh z burácejících vln mořských, které mu každým okamžením hrozily smrtí.“

„Toto všechno,“ doložil Vest, „vypravovala mi moje manželka, jen že mnohem obšírněji.“

Pak jsem ji i dceru svou sem dovezl. Pozoroval jsem ovšem, že se manželka má drobet zalekla, když spatřila doškovou střechu, poněvadž byla přebývala jen v palácích a na zámcích ;

když ale do této malé jizbičky vešla, byla s ní předce velmi spokojena. I děkovali jsme Bohu denně, že nám tu připravil tak bezpečné útočiště; neboť věřte mi, pane hrabě, byť bych byl v jakémkoli městě, i mezi pracízi lidmi přebýval, nikde bych byl nebyl bezpečen před úklady svých nepřátel. Když překročili Francouzi hranice, byli by mě zajisté vyslídili, do Francie nazpět vlekli, a mě tam hanebnou smrtí utratili. Avšak díky Bohu, který mě přivedl v bezpečnost před jejich zuřivostí, mezi tyto lesy a skály!“

Částka šestá.

Slechetné smýšlení matčino a dceřino.

„My jsme ovšem teď tak chudí,“ pravil dále Vest, „jako jsme byli dříve bohatí. Tato chaloupka a zahrada vedle ní, to je všecko, co máme. Čím jsem byl dříve jenom na oko, tím jsem nyní v skutku — zahradníkem, který musí jísti chleba svůj v potu tváře. Avšak věřte mi, pane hrabě, že zde mnohem spokojeněji, ano snad šťastněji žijeme, než v Paříži, vidí Amalie?“

„Zajisté,“ řekla na to Amalie. „Maminka, když jsme se dostali sem, řekla mi častěji: „O jak mě těší tato tichost venkovská po všem tom

mluvení a haštěření o politice, což jsem musila skoro pořád poslouchati. Nemohu si ani vzpomenouti na strašlivé ty popravy nevinných lidí, abych se nezachvěla na celém těle! — Avšak i tenkrát, když se všecko dobře dařilo, měli jsme předce nepokojné živobyті. Nekonečná vyražení, navštěvování společností, do kterých jsme chodit musili, to nám ani nedalo, abychme se řádně vzpamatovali a k sobě přišli. Na Boha nemohla jsem nikdy pokojně a to nikdy dlouho mysliti, ani o tom rozjímati, proč nás dal na tento svět.“

„Vy však slečínko,“ řekl na to hrabě, „měla jste zajisté již často dlouhou chvíli v tomto odlehlém údolí, v tom osamělém domku, odloučena jsouc od celého světa?“

„O nikoli, nikdy jsem neměla dlouhé chvíle,“ řekla Amalie, „u stolku mého při práci utíkal mi čas vždycky až příliš.“

„Chudičké však stravě,“ pravil hrabě dále, „na místě skvostných, hojných hostin, přivykla jste zajisté velmi těžce?“

„Máme ovšemf méně krmí a sprostších k tomu,“ odpověděla Amalie, „lépe však nám chutnají, a my jsme při tom zdravější nežli tenkrát, když jsme mívali nejvzácnějších jídel v hojnosti; tak jsme se naučili vážit sobě krmí, které si pracně vydělávati musíme, a Pánu Bohu za ně vroucněji děkovati.“

„Avšak musíte předce vyznati, slečínko,“ řekl hrabě, „že jste těžce pohřešovala skvostných

bálů v sálech, leskle osvětlených, čarovných zpěvoher v divadle, osvětlení města, strojených ohňů, které jste v Paříži vidívala. To všecko zajisté poskytovalo překrásné podívané?“

„To je pravda,“ pravila Amalie, „raďte mi však věřit, že je v našem malém údolí viděti ještě krásnějších a skvostnějších věcí. Jaká sláva je to, když tamhle za tím zeleným bukovím mezi zlatými obláčky slunce vychází! Hnedky z rána na to, když jsme přišly sem, řekla matinka: „Jaká to překrásná podívaná! Nejskvostnější strojený oheň, který stojí mnoho tisíc, není nic proti tomu. Mrzí mě to teď velice, že jsem ani v Paříži, ani na zámku, když jsme tam přebývali, slunce nikdy vycházet neviděla, protože jsem byla zvyklá pozdě vstávat! Jak veliký jest Bůh ve svých skutcích!“ Když je pěkný večer, chodíváme po denní práci do polí, než jdeme na odpočinutí. Právě včera večer procházeli jsme se trochu dále. Hvězdy se třpytily nad míru krásně! Ani mráčku nebylo na nebi. Jen měsíček lesknul se jako útlý stříbrný oblouček na nebi. S sepiatýma rukama dívala se matinka k hvězdám a nemohla se tím pohledem ani nasytiti. „O jak veliký, nejvyšší slávy hodný jsi Ty, Neskončený!“ pravila „kterýž jsi stvořil všecky ty hvězdy! Všecky ty hvězdy jsou prý slunce, jak učenci ujišťují, okolo nichž obíhá neskončené množství zemí, jako naše země okolo slunce. O Bože! kdož jsme, že na nás tak milostivě vzpomínáš!“ Za chvílku na to pravila

zas matinka: „Což je osvětlení města několika tisíci lampičkami proti tomu! Není to nic proti hvězdnaté obloze! Všecko, co lidé rukama vyvésti mohou, nedá se ani přirovnati k skutkům Páně!“ Minulého jara pršelo hojně po dlouhém suchu v našem údolí. „Bůh nám dává pršeti chleb s nebe!“ zvolala matka, a když přestalo pršet, vyšli jsme si na zahradu a do polí. Krásná duha objevila se v temných, ustupujících oblacích. Na všech listech stromů, na všech květinách a na květech zahradních, které po dešti mnohem liběji zaváněly, a na všech klasech polních leskly a třpytily se krůpěje deštové. „Jak laskavě a otcovsky uděluje nám Bůh svá dobrodiní!“ řekla matička, „diamanty paní při nádher- ných slavnostech dvorských netřpytí se skvostněji než tyto krůpěje deštové.“

S pohnutím pravil hrabě: „Matinka vaše, slečinko, je výtečná paní, a vy jste dcera, jí hodná. Proč se však ta šlechetná paní nedává vidět? Rád bych jí prokázal svou úctu.“

Amalie odpověděla: „Šla do vsi navštívit nemocnou tu poslici, která dříve umělé květiny mé tak poctivě a správně odbývala a ještě mnoho jiné služby nám prokazovala. Může to trvat ještě asi hodinku, než se vrátí.“

Hrabě se podíval na dřevěné hodiny na stěně a řekl: „Již je hezky pozdě a cesta na můj zámek je na jednom místě špatná. Nemohu čekat, až se milost paní vrátí. Doufám však,“

pravil Vestovi, „že mě potěšíte svou návštěvou, nový můj, ctihodný příteli, se svou paní chotí a slečnou dcerou. V den, kdy vám libo bude, pošlu vám sem kočár. Manželka a dcery mé budou se z toho velice těšiti, když seznají rodinu, milování tak hodnou.“

Den k návštěvě byl určen. Hrabě vstal a vyprosil si ještě jen tu kytku, která stála na stole. Amalie byla již přichystala lupení révové a bílý papír, ovinula tím stopku krásné kytice jiřinové, a podala ji hraběti, kterýžto měl z toho daru prevelikou radost.

Částka sedmá.

Hraběcí rodina.

V určitý den ráno, když bilo na vížce vesnického kostelíčka šest hodin, stál krásný kočár hraběcí před domkem Vestovým. Hrabě sám byl pro své vážené hosti přijel. Jitro bylo nadmíru krásné. Cesta byla drobet obtížná, nežli se propletli lesem a skalinami, které objímaly malé to údolíčko. Když to však přejeli, ujížděl kočár na výborné silnici tak lehce krajinou, raním sluncem osvětlenou, jakoby letěl. Amalii a matce její, které od té doby, co v chaloupce

přebývaly, do kočáru ani nevstoupily, byla tato jízda velmi příjemná.

Když kočár k skvostnému zámku přirazil, stály hraběnka a dvě dcerušky její na práhu, aby přivítaly pana V e s t a. který chtěl, aby se mu pořád ještě tak říkalo, a manželku i dceru jeho co nejpřívětivěji.

Šlo se do večeřadla. Velká zrcadla a krásné malby v zlatých rámech upomínaly A m a l i i a též matku její na bývalou nádheru, kterou musily opustiti. Matka však pravila dceři: „Přišli jsme ovšem o moc, tuším ale, že jsme ještě více získali. Při svém nepřetrženém pracování, s malými domácími starostmi a se svým střídáním a mírným živobytím stali jsme se lepší, nábožnější a také šťastnější.“

Když okusili lahůdek na tabuli stojících, pravil hrabě:

„Teď, milý V e s t e, musíte se také podívat na mou zahradu a na mé květiny. Až do oběda máme ještě několik hodin kdy.“

Hrabě podal ruku paní V e s t o v é, V e s t vedl paní hraběnkou, slečny hraběcí vzaly A m a l i i mezi sebe. Jí na počtu ozdobily své slaměné kloboučky poupaty a pomněnkami, od ní dělanými.

„Poupata růžová,“ pravila slečna E m a, „jsou mi obrazem potěšení, které mi vykvétá z toho, že jsem se s vámi seznámila“ — a slečna B e r t a doložila: „Tyto pomněnky upomínaly by nás,

kdyby toho potřeba bylo, na štěstí naše, že jsme vás poznaly.“

Sloužící žasnuli nad tím vším nanejvýš, a dívali se za nimi s otevřenou hubou.

„Co se to jen děje,“ řekl jeden, „že vyvádí panstvo naše s tím cizím zahradníkem takové kusy?“

„I to pochází odtud,“ řekl druhý, „že je náš pan hrabě do krásných květin tak zblázněn.“

„Inu,“ prohodil zámecký zahradník, „to není chyba, nýbrž nevinná radost, a pro takové potěšení nemáme nikoho tupit. Mně aspoň přináší to užitek; já se jen toho bojím, že vezme pan hrabě toho nového zahradníka do služby, a ten že mě pak přestihne; avšak doufám předce, že mi ho podrídí, vždyť sloužím již tak dlouhá léta!“

Jedna dcera zahradníkova řekla sestře své: „Myslila jsem, že bude to cizí děvče zahradnické naší společnicí. Avšak jakkoli pěkné květiny dělat umí, tedy nemá o nic pěknější šaty než my, a klobouk její není ani podle mody. A předce s ní milost slečinky tak zacházejí, jako by byla od stavu a jim roveň.“

Mezitím došel hrabě doprostřed svých květin a jiných rostlin, a to bylo největší jeho potěšení, protože pan Vest všecky ty cizozemské rostliny, kakosty, jeřábníky a kaktusy jakožto staré známé pozdravoval. Mnohou květinu, které si mnozí pánové a paničky, když zahradu na-

vštvívali, ani nevšímalí a okolo ní lhostejně kráčeli, chválil Vest a bedlivě ji pozoroval, povídaje, čím se vyznamenává. Zvláště však obdivoval se krásným, bledě růžovým a blankytným hortensiím a vyznal, že jich ještě nikdy v té velikosti a dokonalosti neviděl.

Pan Vest přehlednul všecky květiny v celé zahradě a pravil: „Taková zahrada je také jeviště slávy, všemoci a dobroty Stvořitelovy. Květiny nám zůstaly ještě z ráje. Mně způsobily již nesčíslných, nevýslovných radostí. Pokoj, o nějž mě lidé připravili, našel jsem zase mezi květinami a jinými rostlinami zahradními. Při pozorování přírody míval jsem vždycky nej příjemnější a nej poučnější zábavu. Ze všech třech říší přírody však miluji nejvíce rostlinstvo. Zvířata, jak jsem kdesi četl, žijou příliš mnoho, nerostové příliš málo, rostliny jsou v prostředku mezi oběma. A také si můžeme velmi snadně opatřiti byliny všeho druhu. Sazení a ošetřování jejich nežádá příliš namahavé práce a srdce i rozum při té práci také zisku nacházejí. I živnostník může míti po práci nejlepší a nej lacinější okráání v obstarávání své zahrady. To je nejstarší a lidem nej příjemnější zaměstnání. Již Adam byl zahradníkem.“

Když pobyla společnost v zahradě několik hodin, které velmi rychle a příjemné uběhly, šlo se k tabuli, tak vkusně a hojně upravené, že by se byla knížecí rodina nemohla skvostněji

častovati. Rozmluvy při obědě byly dílem vážného, dílem rozmarného způsobu, ku konci však stolování hovořilo se velmi vesele. Pan Vest, manželka a dcera jeho ujišťovali vespolek, že se již dlouhá léta nedočkali tak příjemného dne. Večer se jim přiblížil tuze časně. Byl čas, pomyslit na odjezd. Obě rodiny rozloučily se co nejupřímněji a hrabě i hraběnka slíbili, že jim brzy návštěvu oplatí.

Krásného dne po delším dešti jel hrabě s hraběnkou a s oběma slečnami k Vestovi do přívětivého údolí. Hraběnka vzala s sebou dort a jiné pečivo, a hrabě k tomu přidal několik láhví vína, vědouce oba, že obojího nebude v prostém vesnickém příbytku.

Amalie byla první, která viděla přijíždět kočár údolím; i pospíšila s otcem a s matkou, kteřížto dnešního krásného dne hosti očekávali, přede dvéře malé zahrádky, skrze níž se do domku chodilo, aby je přivítali. Pan Vest pomáhal jim z kočáru.

Hraběnka a slečny, na vysoké zámecké pokoje zvyklé jsouce, nacházely malou světničku příliš úzkou a nízkou. Ješto však bylo všecko tak úhledné a nad míru čisté v tom příbytku, líbilo se jim tu předce velmi dobře.

Hraběnka pravila: „Nade všecko líbí se mi spokojenost obyvatelů tohoto příbytku a přestávání na mále. Teď vidím, že se pod střechou

doškovou a při malých příjmech též tak šťastně a utěšeně žíti může jako na zámku.

„Zajisté,“ přisvědčila paní Vestová, „naše stará poslice, která přicházela do mnoha domů, kde panuje hojnost, jižto viděla, a naproti tomu také věděla, jak jsme my si pomáhati musili, řekla častěji: „S mnohem vše se hojně daří, s málem se však hospodaří.“

Slečny hraběcí bavily se velmi příjemně u stolečku Amaliina. „Velkou lásku ku květinám,“ pravily, „zdědila přítelkyně naše po otci svém; proto se také stala podivuhodnou umělkyní v děláni květin.“

Hrabě a hraběnka pozorovali jiřinky a obdivovali se jim, stályť nyní v nejkrásnějším květu. Cizích, vzácných rostlin bylo však málo co v zahrádce. Známé květiny byly nejvíce již odkvětlé; jen velké fijaly ještě květly a astry začínaly dokvětati.

„Velké fijaly,“ pravil Vest, „zůstanou vždy ve vážnosti. Já je mám velmi rád; ani hortensie ani jiřinky je nevytisknou. Majíť tolik květů, že je každá větvička kytičkou. Mají nejkrásnější barvy, červenou jasnou, tmavě modrou, bílou a všecky prostřední barvy mezi těmito. Květou skoro celý rok a vůně jejich je také velmi líbezná. Ostatně však dají se velmi snadně pěstovati. Skoro každý měšťan i vesničan má je v zahrádce nebo za oknem.“

„Moje zamilované květiny jsou astry,“ řekla

hraběnka, „jakož vůbec každý člověk nějaké květiny zvláště si oblíbí. Ovšemť musí jiřinám daleko ustoupiti; jiřiny však spálí jediný mrazíček, tak že jim sklesnou hlavičky a pak vyhlížejí, jako by je polil horkou vodou. Astry však snesou i nejsychravější počasí a květou pořád dále. Pro mne jsou obrazem takového člověka, který i v zlých dobách a v neštěstí, ano i když podzimek života jeho nastoupí, srdce nepozbyde, nýbrž čerstvé, veselé mysli zůstává, jako v jarních dobách mladosti. Také jméno aster, to jest hvězda, má pěkný význam. Když uvadnou květy zemských radostí, očekávají nás tam nad hvězdami vyšší radosti.“

Společnost přisedla teď k malému stolku, na nějž byla Amalie překrásné broskve a první modré ranné hrozny v úhledných košíčkách postavila, a hrabě i hraběnka přidali k tomu, co s sebou byli přivezli.

Všickni byli v malé jizbičce tak veseli a plni radosti, jako před několika dny v nádherném sále hraběcího zámku.

Od té doby navštěvovaly se častěji obě ty rodiny, rovny sobě v ušlechtilém smýšlení. Čím se více seznaly, tím větší vážnost a příchýlnost k sobě obapolně cítily. Pan Vest, manželka a dcera jeho ztrávili často několik dní po sobě na zámku hraběcím v radosti a potěšení. Také hrabě, manželka a dcery jejich dojížděli někdy k Vestovým. Obě rodiny byly takměř jedna rodina.

Částka osmá.

Mladý hrabě.

Asi za rok vrátil se mladý hrabě Sternau ze svých cest, které vykonal pro své lepší vzdělání. Radost rodičů a sester jeho byla nesmírná, vrátil se byl se srdcem nezkaženým, se zdravou, květoucí tváří. Byl to mladý muž ušlechtilého smýšlení, zralého rozumu a velmi slušného chování; jmenoval se Edmund. I musil vypravovati o cestě své a zvláště o znamenitých mužích, které na cestě seznal, a na sta otázek musil odpovídati. Poněvadž se vrátil teprva s večerem, zůstali s ním potěšení rodičové a sestry až pozdě na noc vzhůru.

Následujícího jitra přišel Edmund k sestrám do pokoje, dát jim dobrého jitra. Na jedné skříni stála vysoká, úzká nádoba s uchama a v ní byla překrásná kytice z růží. Některé růže byly rozkvětlé, jiné polou rozvité a některé byly jen poupata, právě pukající.

„Růže,“ pravil, „je zajisté nejkrásnější květina. Co se praví o lilii, to platí také o růži! V skutku! žádný král ve své slávě není tak skvostně oděn! Kdyby byly keře růžové vzácnější, a z cizích zemí se musily přivážet, vynaložili by knížata velké peníze na to, aby měli takový keř v zahradě, a považovali by ho za nej-

větší okrasu svých zahrad. Avšak nejchudší vesničan může tyto překrásné květiny v zahrádce své mít a všemohoucnost Páně na nich obdivovati — a proto tedy, že je jich tak mnoho, nejsou tak vzácné a vážené, jak toho zasluhují. Jakž ale to přichází,“ zvolal náhle, „že máte teď na podzim ty krásné, čerstvé růže? Vždyť růží v tento čas není, již dávno všechny odkvětly!“

Sestry se usmívaly; Amalie byla jim darovala tyto, velmi uměle dělané růže, on však myslil, že to jsou růže přirozené. I vypravovaly mu tedy sestry, že dělala tyto růže dcera jednoho zahradníka, která nedaleko odsud u svých rodičů přebývá.

„Jak by to bylo možno,“ zvolal Edmund, „aby děvče vesnické v tomto umění tak výtečně se znalo?“

Sestry mu řekly, kdo tento zahradník vlastně je a pověděly mu jeho jméno. Edmund užasnul na nejvýš nad tím, že tak výtečný muž, o němž na svých cestách tak mnoho chvály byl slyšel, a také několik jeho přátel viděl, teď zahradnictvím se živí, a dcera jeho, slečna tak vznešeného rodu, že kytky dělá za vezdejší chléb. Sestry vypravovaly příběh Vestův a Edmund hořel žádostí, seznati jej i manželku a dceru jeho osobně.

Hrabě, hraběnka a hrabinky jeli na zejtrí v kočáře k Vestovům, Edmund klusal vedle kočáru. Pan Vest měl velkou radost, když

seznał mladého hraběte. Dle toho, co o něm rodičové jeho vypravovali, měl o něm velké smýšlení, to však bylo všecko přestíhnuto tím, co v něm skutečně shledal. Obdivoval se jeho vědomostem a nabytým zkušenostem; správnému, pokojnému však a slušnému úsudku o lidech a činech jejich, a jeho ušlechtilému smýšlení. Amalie a matka její byly plny potěšení z uhlazeného, přívětivého a skromného chování jeho. Netrvalo ani tři měsíce a Amalie byla nevěstou Edmundovou.

„Milé dítě!“ pravila jí matka, „to je velké štěstí pro tebe. Dobrotivý Bůh odměnil tě za to velmi slavně, žes rukama svýma rodiče živila.“

„Tak jest,“ přisvědčil otec, „Bůh to řídil tak, žes dostala sazenice na květiny až z hlavního města, a že tyto květiny pána vzdáleného zámku sem přivábily. Tak jako musíme všemoc Boží v skutcích Páně obdivovati, taktéž můžeme svatou Jeho prozřetelnost v událostech svého vlastního života pozorovati a jí se klaněti. Bůh má tisícero prostředků, pomoci nám, vysvoboditi nás a štěstí nám uděliti. Nejmenší věc v rukou Jeho může k tomu sloužiti, aby se na nás velké věci staly, a zvláště aby nabyla láska dětinská odplaty. Tentokrát mu sloužily k tomu květiny umělé a přirozené.“

Zaslíbení chovalo se zatím ještě v tajnosti. Za nějaký čas ale, když se okolností ve Francii napravily a Vest se již ukrýváti nemusil a

veřejně se bez obávání prohlásiti mohl, slavilo se zasnoubení s velikou nádherou; a mnoho okolních hostí se k němu sjelo.

Na usilování celé hraběcí rodiny odstěhovali se rodiče nevěstiny na zámek. Domek a zahradu darovaly své správné a poctivé poslici, poněvadž ovdověla. Jeden z jejích synů, který v zimě košíky dělával, v letě však po několik let již panu Vestovi byl pomáhal a tak se v zahradnictví vycvičil, pracoval pak v zahradě a živil celou rodinu poctivě a hojně.

Částka devátá.

Odsluha vychovatelce.

Posud ještě dopisovala si Amalie s přítelkyní svou Antonií. Právě začínala nové psaní slovy: „Velevážená, vroucně milovaná učitelko! Sdělují Vám zprávu velmi utěšenou a nenadálou, nad kterou zajisté užasnete. Stalaf jsem se hraběnkou Sternau.“ Psala o manželi svém, hraběti Edmundovi, jakožto o nejslechetnějším muži. „A co mi jde nade všecko bohatství“ psala dále, „je to, že je manžel můj v pravdě nábožný muž a chová pravou uctivost k našemu svatému náboženství.“

Nežli psaní to dokončila, dostala psaní od samé bývalé učitelky své, z něhož viděla, že dokončila Antonie výchování slečinek jí svěřených, které teď vkročily do věku dospělého. Páni její propustili ji s velkou chválou, s malým však ročním výslužným. Nelze jim prý to mít za zlé, protože ve válce o mnoho přišli. Paní prý však jí slíbila, že může tak dlouho u nich přebývati, dokud si nenajde jiné místo.

Amalie věděla, že rodičové drahé její učitelky již dávno zemřeli, že nemá příbuzných, a že nemá tedy také domova. Také věděla, že se jí pořádné místo vychovatelské nenahodí, a tu jí hned napadlo, pozvati k sobě Antonii, aby u ní zůstala navždy.

S obdrženým psaním běžela k manželi, a nežli ještě vyřkla, co by si přála, pravil on: „Dám ji prosit, aby k nám přišla bez průtahu; neboť jsme jí oba mnohými díky povinnováni!“

Rodičové jeho mluvili také tak. „Bude u nás tak dobře, jako doma,“ pravili, „a bude se mít u nás tak dobře, jakoby se byla mohla mít v domě otce svého.“ I hrabínky těšily se na to, že poznají učitelku Amáliinu; bylať oní Amalie mnoho povídala, a mluvila o ní vždy s vroucí úctou a láskou.

Protož jí psala Amalie: „Manžel můj, rodičové a sestry jeho prosí vás velmi srdečně, abyste bez meškání po rychlíku sem přijela.“

Pak jí udala nejkratší a nejpohodlnější cestu a doložila: „Poněvadž sem z poslední stanice poštovské příležitosti nejde, pošlu Vám tam kočár; určíte tedy den a hodinu svého příchodu.“

Amalie jela jí sama naproti. Velmi radostné bylo shledání vroucně vážené učitelky s milovanou žačkou. Když seděly spolu v kočáře, rozplývaly srdce jejich důvěrným hovorem.

Antonie chtěla k Amalii jakožto k hraběnce s náležitým titulem mluvit, Amalie však pravila: „Nejdražší učitelko, druhá má matko, neříkejte pak mi „hraběcí milost!“ Nejmilejší bylo by mi, kdybyste mi tykala, jak to bývalo v zlaté doby dětinství mého a mladosti mé, když jsem byla vaší žačkou. Neskončenými díky jsem vám povinna za to, co nyní jsem. Vy jste mě vyučovala všem užitečným vědomostem. Kořeny jiřínové, které jste mi poslala, byly příčinou, že jsem spatřila hraběte Edmunda. Dělání kytek, kterému jsem se od vás naučila, také k tomu přispělo, a pomocí jeho byla jsem v stavu, rodiče podporovati. Dobře se ještě pamatuji, kterak jste jednou pravila: „V našich nynějších nepokojných časech mohlo by to i osobám od stavu velice prospěšno býti, kdyby se něčemu naučily, čímž by sobě v čas nouze chleb vydělávati mohly.“

A tak říkal také otec můj často: „Velmi dobré bylo to, že jsem se zaměstnával prací zahradnickou, dokud jsem žil v bohatství a nádheře.“

Antonie pravila: „Všecko by bylo bývalo marné, cokoli jsem vás učila, kdybyste byla obdržené učení tak pozorlivě nebyla poslouchala a tak věrně nezachovávala, a kdybyste se byla v dělání květin tak neunaveně necvičila. Dělání umělých kytěk a poslané vám kořeny květinové byly ovšemť příčinou, že jste se seznámila s chotěm svým a s rodičema jeho; kdybyste však si byla nezískala svých krásných vědomostí a šlechtěného smýšlení, nebyla byste se předce stala hraběnkou Sternau.“

Antonie pohledla k nebesům, sepjala ruce a pravila: „Klaňme se svaté prozřetelnosti Páně! Dobrotivý Bůh všecko tak učinil. Bez něho bylo by bývalo všecko naše přičinění marné.“

Manžel Amáliin, rodičové a sestry jeho přijali Antonii tak laskavě a přívětivě, že by byli ani dceru a sestru laskavěji přivítati nemohli.

Také rodiče Amáliini měli nevyslovnou radost, když spatřili zase váženou a milovanou učitelku, kterou již dávno znali.

Zbytečno bylo by, obšírněji vypisovati, jak blažených duů se Antonie na hraběcím zámku dočkala, jsouc denně svědkem lásky a svornosti Edmunda, Amalie a obojích rodičů jejich. Obě rodiny byly spolu s Antonií jedno srdce, jedna duše — plny víry v Boha, plny lásky k Bohu a k lidem, a tudíž byly tak blažené, jak

to zde na zemi býti může. A co se nedostávalo
k dovršení pozemské blaženosti, která nebývá
nikdy prosta utrpení, to nahražovala naděje na
blaženost nebeskou.

Svadební prsten.

2vadebim prsten.

Částka první.

Zbloudilá dívka.

Ve velké vesnici, několik mil od města Luxemburku, byla živa ctihodná vdova jmenem Anna Vílková. Pro svou nábožnost, dobročinnost, moudrost a zkušenost požívala všeobecné vážnosti. Byla rozena v Bruselu, hlavním to městě nynějšího království belgického, provdala se za kupce, který měl obchod s tenkým plátnem, s vyšíváním a zvláště s krajkami, a usadila se s manželem v této vesnici.

V mladém věku svém dělávala výtečně krajky, a také teď v starobě přestihnul ji málo kdo v tomto umění. Oblek její byl pořád zrovna takový, jak se nosil před padesáti, ano před sto lety; vždy však byla nad míru čistě a úhledně přistrojena a ve dny sváteční nosila šaty z černého aksamítu.

Obzvláště dbala na čisté, běloučké prádlo, a její čepec i okruží na krku byly ozdobeny krásnými krajkami.

Tak jako šat, byl i příbytek její: úhledný, spořádaný. Domek její měl u vnitř i zevně podobu starožitnou, a kdo vstoupil do vnitř, myslil, že je o století zpátky. Avšak i zde byla největší čistota a ve všem bylo viděti spokojenou, na mále přestávající mysl, která tu přebývala.

Jednou pozdě v noci seděla vdova v dolejší světničce samotinká; bylať se nedávno vdala mladá její net, která jí po několik let v domácnosti pomáhala. Stará děvečka vdovina byla churavá a paní ji postala již dávno spat, a tudíž byla vdova v domě jediná ještě bdělá osoba.

Jasný kahánek osvětloval jízbičku a vdova při ní četla v modlitebních knížkách večerní modlitby. Začaté krajky byly na stolku na zad odšoupnuty. Vedle její lenošky stál kolovrátek, nemohlť jí nikdo v okolí tak tenkou nit upřísti, jak ji musila míti na své krajky.

Velmi volno a příjemno bylo v pohodlné světničce a jen klepání kývadla na velkých hodinách rušilo noční ticho. Hlíněná, leskle hnědá kamna byla teploučká a hrála tím příjemněji, poněvadž venku chladný podzimní vítr vál a chvílemi déšť do oken šlehal.

„Bože můj!“ řekla dobrá vdova, „jak zle je asi takovému člověku, který musí býti této tmavé bouřlivé noci pod širým nebem! Provodiž Bože každého pod bezpečnou střechu.“ Předce však bylo jí úzko, protože byl její domek několik set kroků přede vsí o samotě v zahradě a před několika

dny stala se ve vsi krádež. „Tato bouřlivá noc je zlodějům zvláště příznivá;“ pravila žena. „Ty však, o Bože, zachováš mě zajisté v dobrém; budu pokojná, důvěřujíc v milostivou ochranu Tvoji!“

V tom zaklepal někdo na okno. Vdova se lekla a myslila: „Bože! kdo pak to as je tak pozdě v noci! vždyť bilo právě jedenáct hodin.“ Klepalo se ještě jednou a vdova zvolala u okna: „Co pak tu kdo chce tak pozdě v noci?“

„Ach! prosím vás, otevřte mi a nechte mě u sebe přes noc!“ pravil venku neznámý, ženský hlas.

Vdova šla pro kahánek na stůl a svítila si oknem na tu neznámou osobu. Byla to štíhlá dívka v tmavých šatech, měla na hlavě černý tafetový klobouk a uzlíček pod paždím. Celý oblek její byl toho kroje, jak nosívali tenkrát vznešenější lidé.

„Ach pusťte mě k sobě do světnice,“ prosila dívka, „sice zahynu zimou a mokrem! Smilujte se nade mnou pro Boha a Krista Pána!“

Tato slova vnikla dobromyslné vdově do srdce. I vzala ssundané brejle zase na nos a otevřela okno, z venku silnou mříží opatřené. A když se té dívce pořádně do očí podívala, opustila ji najednou všecka bázeň; nevidělatě ještě nikdy útlejší a líbeznější tváře, ač byla dívka bledá a vlasy, větrem a deštěm scuchané, jí po stranách obličejů i přes čelo visely. Podobala se lilii, s níž déšť kape a vítr ní otrásá.

„Dobrý Bože!“ vzdychla vdova, „milá slečinko, to je mi vás líto! Posečkejte jen chvíličku, přijdu ven a otevřu vám.“ Pak šla s kahánkem opatrně, aby olej nerozlíla, do síně a ke dveřím domovním. Na cestě pravila sama sobě: „Ach, ta nebohá slečna! Zdá se, že jí není ještě ani osmnáct let; Bůh ví, jak zabloudila až sem.“

Na to odemkla a otevřela dvěře a když vítr do síně fučel, držela opatrně dlaň před světlem, aby neshaslo, a pravila: „Tak, teď pojdte dál!“

Neznámá dívka vkročila do síně, pohledla ctihodné vdově do vráskovitého obličejce, ježž osvětlovalo červenavé světlo kahánku a pravila: „Díky Bohu, že mě k vám vedl. Pozdrav vás Bůh, matičko; říkám vám tak, aniž vás ještě znám. Prosím vás jen za nocleh; dopřejte mi ho, a Bůh vám odplatí za vaše ustrnutí.“

„Nuže, vítám vás, milá dceruška ve jmenu Páně; pojdte dále,“ odpověděla vdova se srdečnou upřímností, zamkla zase opatrně dvěře u domu a šla s kahánkem do jízby napřed. „Můj Bože!“ pravila, když byly obě v světnici, „vždyť jste celá promoklá a zimou se třesete! I uzlíček váš,“ pravila dále a vzala ho od ní, „je naskrz promoklý a těžký jako olovo; založila bych se, že v něm není ani jediné suché niti. A s klobouku vám také kape; smekněte ho s hlavy a sedněte si tuhle do lenošky vedle teplých kamen.“

Příchozí dívka rozvazovala pentle, jimiž byl

klobouk pod bradou zavázán a při tom spatřila vdova, že má na prstu zlatý prsten s diamantem, který se třpytil.

„Nebesa!“ myslila si žena, „snad by nebyla ta dívka dokonce z rodu vznešeného?“

Jakkoli však byla dychtíva po tom, aby zvěděla, co to za dívku a kterak sem přišla, tedy byla útrpnost její předce silnější nežli zvědavost, i myslila teď jenom na to, aby dívce pomocí svou přispěla.

Na kahánku, který postavila na stůl, rozsvítila sloupek a šla s ním ze dveří ven. Za chvílku se vrátila a přinesla s sebou velmi pěkné ženské šaty, bílé nitěné ponožky a pár úhledných pantoflíčků.

„Teď se hned převlečte,“ pravila, „já půjdu zatím do kuchyně a uvařím vám teplou polívku. Neostýchejte se nic a oblect se do těchle šatů; jsou sice jen obyčejné, jak je dívky městské nosí, avšak, jak je vidíte, jsou zcela nové a nikdo je neměl ještě na těle. Ach, dala jsem je dělat pro svou vnučku, která mi umřela před půl letem jsouc nevěstou a pochována je na zdejším hřbitově.“

„Nevěstou byla!“ zvolala dívka v srdečném pohnutí a v očích se jí třpytily slze.

Truchlící však babička pravila, obracejíc mokré oči k nebesům: „Co Bůh činí, dobře činí; ona se má teď lépe, než my.“ A když tak řekla, odešla s truchlivou tváří mlčky ze dveří.

Za chvíli vrátila se opět a přinesla v přikryté majolíkové míse s modrými kvítky teplou polívku. Dívka seděla teď celá převlečená v lenošce u kamen, vstala však z úcty ke své cti-hodné hospodyni; vdova ale pravila: „Zůstaňte jen sedět u teplých kamen, vždyť se zimou ještě třesete. Já k vám přistavím stoleček. Tak, teď jezte! Je vám od srdce přáno a Bůh vám to požehnej!“

Dívka se nábožně pomodlila, pak jedla a řekla mezi jídlem: „O jak mě občerstvuje polívka; jak mi lahodí líbezná její vlažnost v této příjemné světničce. Avšak přívětivost a dobrota vaše, s kteroužto jste mě, cizou osobu do příbytku svého přijala a tak laskavě vším opatřila, ještě více mě těší a občerstvuje. Bůh vám to zaplať. Ach, nemohu za to Bohu ani co budu živa dost poděkovat, že vedl k vám kroky mé světlem, které v okně vašem zářilo. Bála jsem se velice, že snad v strašném lese v té bouřlivé noci zahynu; Bůh ale, k Němužto jsem z hlubokosti duše upěla, pomohl mi z té nouze.“

„Z toho vidíte,“ řekla vdova, „že nemáme nikdy zoufati. Kde je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší. Tak to vždycky dopadá! — Zima však a mokro uchvátily vás velice, vždyť se ještě chvílkama otrásáte; nejlépe bude, abyste šla ihned na odpočinutí. Pokojem a teplem v posteli okřejete zase. Pojdte se mnou! Nahoře v pokojíku při-

pravila jsem vám dobrou, čerstvě převlečenou postel.“

Dívka vstala, a z vděčnosti i ze zdvořilosti chtěla vdově ruku políbit; vdova však, velice pohnuta její vděčností, odtáhla ruku a pravila: „To by bylo až příliš. Nechte toho, slečinko.“

„Nejsem slečinka,“ řekla dívka, „říkejte mi, jak jste mi řekla dříve: dcero; to slýchám nejraději.“

„Tedy vás budu dcerou nazývati,“ řekla vdova a obejmula ji. „V těchto šatech připomínáte mi nebožku mou vnučku. Také jste asi v mládí svém tuším hodně zkusila! Dnes však nechci, abyste mi povídala příběh svůj; řekněte mi jenom jméno své, abych věděla, jak vám říkati mám.“

„Říkají mi Eliška,“ pravila dívka.

„Můj Bože!“ zvolala vdova, „to je snad Alžběta? Tak říkali také mojí vnučce. Buďte mi tedy dvojnásob vítána, milá Eliško! Teď ale — pojdte se mnou.“

Starostlivá ta žena vzala pod jedno paždí podušku, kterouž byla dříve se šaty přinesla a u kamen ohřát nechala, do druhé ruky vzala lampu a svítila Elišce po čistých schodech nahoru do úhledného pokojíčka. Zde postavila lampu na stoleček, dala podušku do hlav, cínovou ploškatou nádobu s teplou vodou, nížto vyhřála peřiny, vyndala z postele a řekla: „Dělejte teď, abyste byla hned v posteli, sice byste se ještě

rozstonala. Já si pro lampu zas přijdu. Tak, spěte dobře, dej vám Bůh dobrou noc.“

Když si paní za chvíli zas pro lampu přišla, spala již Eliška. Vdova se z toho těšila, že již spí, dívala se při světle lampy chvílku na tvář její a myslila si: „Je v skutku tak sličná, jako anděl Boží, a v pravdě obrazem nevinnosti; Bůh jí uděl také tichý sen nevinnosti!“

Požehnala ji a vyšla tiše ze dveří.

Částka druhá.

Nevěsta.

Na zejtří ráno vstala bedlivá vdova velmi záhy, jak mívala v obyčeji. Ještě v noci vyprala Eliščiny šaty, deštěm a blátivými cestami znečištěné, a pověsila je u kamen k usušení. Ráno je vyžehlila a spořádala, a zlehka v měkkých pantoflích kráčejíc, donesla je do pokojíčka Eliščina a rozložila je na stoleček a na dvě židle v úhledném urovnání.

Eliška ještě velmi jemně spala. „Chvála Bohu“ myslila si vdova, „toto zdravé vyspání ji zas posilní.“ Na to vyšla zase zticha, strojila dole v kuchyni snídání a pak sedla ku krajkám.

Když chvíli krajky dělala, vešla k ní do jizby

Eliška v čistých těch šatech barvy chrpové. Vyhlížela velmi spokojeně, tváře se jí rděly a krásné, hnědé vlasy vinuly se jí v úhledných kadeřích po šíji.

Děkovala vdově velmi vroucně za její pozorlivost a mateřskou pečlivost, že byla tak dobrotivá a poškozené šaty tak pěkně zase spořádala. Paní to těšilo, že Eliška tak dobře spala a že je jí zas dobře. Pak šla do kuchyně, přinesla dle obyčeje tamního thé a smetanu, housky a na majolíkovém talíři čerstvé máslo na zeleném listě révovém. Nejprve nalila Elišce do bílého koflíku majolíkového a řekla jí přívětivě, aby si dala chutnat.

Mezi snídáním pravila vdova: „Třebať jste nebyla slečnou, tedy jste předce dítě vznešených a zámožných rodičů. Není-li váš, zajisté smutný příběh, tajemství, vypravujte mi ho.“

„S radostí,“ řekla Eliška, „před vámi, jakož vůbec před žádným dobrým člověkem na světě nemám žádného tajemství.“

I vypravovala takto: „Nebožtík otec můj byl správcem na panství Červené Skále. Byl to velmi bohabojný, rozšafný muž; matka má byla velmi nábožná žena dobrého srdce. Já byla jediné jejich dítě. Sotva že mi bylo deset let, zemřel dobrý můj otec a nedlouho na to maminka má. Páni toho panství slitovali se nade mnou a vzali mě k sobě. Směla jsem se učivati s oběma jejich slečnama, které byly asi v tom věku jako já;

kromě toho obsluhovala jsem je a konala jsem rozličné malé práce domácí.

Tak mi uplynulo několik let velmi šťastně. Správce, který nastoupil na místo mého otce, byl již přistárlý muž; syn jeho Vilém byl mu přidělen za pomocníka a přislíbeno mu bylo, že někdy službu tu po otci obdrží. Matka jeho nebyla již na živu.

Mladý správce, jakž mu říkali, naklonil se mi a přál si mě vzít. Otec jeho vážil si mne velice a těšil se z toho; páni s tím byli také spokojeni a já byla již jako nevěsta Vilémova.

V několika měsích však se mnoho změnilo. Starý barón, u něhož byl Vilém u velké milosti, zemřel; obě slečny vdaly se do cizí země, mladý barón vrátil se z cest svých a nastoupil držení statku. On byl velmi sličný, obratný, výmluvný mladík; při tom však také zkažený, lehkovážný člověk. Všude mě pronásledoval svým pochlebnictvím a dával mi tu zlaté náušnice, tu zase mušlín na šaty a jiné věci. Jedním slovem chtěl mě svést.

S ošklivostí pohrdala jsem jeho dary a chovala jsem se k němu velmi vážně a opravdově. „Milost pane,“ řekla jsem mu jedenkrát, „jsem jen chudé děvče a ničehož nemám nežli svou poctivost. Ukrutné je to od vás, že mě chcete oloupit o tuto perlu, kterou každá hodná panna výše cení, nežli všechny statky pozemské. Tento klenot chcete mi vzít a na věky mě nešťastnou

učiniti ! Nezapomeňte, že jste šlechticem, a nepřinutíte mě k tomu, abych vás nenáviděla.“ On však se jen smál a jmenoval mě hloupým bláznem; já však jsem se ho štitila, jako jedovatého hada.

Toho času vypukla válka. Mnoho mladíků mělo být odvedeno na vojnu. Poněvadž neměl Vilém ještě skutečné služby, byl vyzván, aby se dostavil v určitý den na radním domě, kde měl rozhodnouti los, kdo bude odveden a kdo nic. Otec Vilémův běžel k baronovi a úpěnlivě ho prosil, aby podepsal Vilémovi dekret na správcovství, jenž byl dávno již hotový, a tak by byl býval Vilém sprostěn stavu vojenského. Imatka barónova mu důtklivě představovala, aby dekret podepsal, on však otálel pořád s rozličnými nepatrnými zámínkami.

Rozbřesklo se jitro rozhodného, a pro mne tak strašlivého dne. Na štěstí měla jsem právě mnoho práce, která mě trochu vyrážela. Právě jsem si ohřála v kuchyni želízka a chtěla jsem jíti se žehličkou po schodech nahoru do té jizby, kde jsem žehlila.

Dole u schodou stál barón, držel mi podepsaný Vilémův dekret za správce před očima a řekl: „Eliško, v ruku tvoji kladu osud Vilémův. Budeš-li na mne laskavější, bude Vilém vojenského stavu prost, a ty paní zprávcovou.“

S velkou nevrlostí zamítla jsem trestu hodnou jeho domněnku a řekla jsem: „Zachovej mě Bůh, abych klesla někdy tak hluboce, že bych oběto-

vala ctnost za časný prospěch, toho bych neučila ani za královskou korunu!“

Vilém se dostavil k losování. Nevyslovná tesknost uchvátila mě; neměla jsem pro samou úzkost nikde stání. Šla jsem k otci Vilémovu, jenž bydlil dole v zámku. Do smrti na to nezapomenu, jak ten dobrý, starý muž s řídkými, šedivými vlasy u stolku plného spísů seděl, čepičku v ruku držel a se modlil. Spatře moje uplakané oči, nemohl se také pláče zdržeti; plakali a modlili jsme se spolu.

V tom vstoupil Vilém do jizby — byl odveden! Starý tatík zbedl a já jsem se lekla tak, že jsem div neomdlela. Vilém však byl dobré mysli a těšil nás oba.

„Předrahý otče!“ pravil velmi jemně, „vždyť jste mě sám učil, že pravé to umění: zůstatí při nejprotivnějších nehodách pokojným a spokojeným, v tom záleží, abychme všechno, co nás potkává, od Boha přijímali, a se na to bezpečili, že posléze všechno dobře učiní. Tohoto umění, aneb řeknu raději této čisté, nestrojené víry musíme se teď přidržeti.“

„Pravdu máš, nejmilejší synu,“ řekl otec, „této utěšitelné víry budeme se teď my tři držeti; důvěru kdo v Boha má, ten se nikdy nezklamá.“

Vilém řekl na to: „Eliška nemůže déle zůstatí v tomto zámku, kdežto hrozí ctnosti její ustavičně nebezpečení. Ach, kým byste přebýval nejmilejší otče někde jinde! Tak by

mohla Eliška, která je vám laskavou dcerou, vaši domácnost spravovati, v tomto zámku však ji nemůžete chrániti. Barón by vás posílal brzy sem brzy tam, a tak by byl nebohý, nevinný beránek bez pastýře, a nebylby ani okamžení bezpečen před pazoury a zuby vlčími. Rád se odvážím do ohně nepřátelského, kdyby však Eliška zde zůstala, bylo by mi to mnohem strašlivější. Ona musí pryč — kam ale? — to ovšem nevím.“

Starý otec pravil: „Vždyť mám ještě jednu sestru; ona přebývá tři hodiny odsud na potoce hamerském, kdežto má její muž pěkné hamry. Kdyby Eliška tam šla, byla by v bezpečnosti; protože by se barón tak snadno nedověděl, že tam přebývá. On o mne a o mé příbuzenstvo nikdy nedbal a protož také neví, že mám sestru. Zajisté mu ani nenapadne, aby tam hledal Elišku.“

Dobří ti lidičky však jsou tam velmi prostě živi v dřeveném domě a Eliška by u nich panských pokojů a zámecké stravy těžce pohřešovala!“

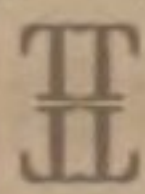
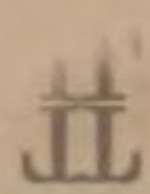
Já však jsem na to řekla: „Budu živa v podzemní skrýši bylinami a kořeny, budu-li jen bezpečna před tím vznešeným svůdcem!“

Tato slova těšila Viléma velice. „Nuže tedy!“ pravil, „utěšeně potahnu teď do boje.“ Pak vyňal tenhle prsten s diamantem a řekl: „Eliško, víc než před třidceti lety dal můj

otec tento prsten matce mé k svadbě a on spojoval nejšťastnější pásku manželskou. Otec můj a já ustanovili jsme tento prsten tvým svadebním prstenem, Bůh však jediný ví, zdali nás manželský sňatek někdy spojí? Vezmi prsten ten ode mne na památku. Kdykoli se na něj podíváš, pomni: Ctnost je skvostnější zlata, a nevinnost je nejkrásnější drahý kámen.“

Následujícího dne řekla jsem milost paní, že ji musím opustiti. Ona se tomu divila; když jsem jí ale pověděla, proč? ulekla se ještě víc. Dlouho nic neříkala. Konečně pravila: „Dobře máš Eliško, že odejdeš; bude nejlépe pro tebe i pro Karla, jehož nešťastná vášeň by byla každým dnem prudší. Sejde s očí, sejde s myslí.“ Obejmula mě slzíc a řekla: „Zůstaň vždy hodnou, důvěřuj v Boha, zachovej nevinnost a panenskou čest, a dobře se ti ještě povede.“

Ach ta dobrá paní! Nikdy mi nebyla přísnou velitelkou, nýbrž spíše vždy laskavou matkou. Teď ale nevěděla, jak by mi pomohla! jí samé vedlo se velmi krutě. Neříkalať ovšem nikdy ani slovíčka o tom, já však jsem znala dobře stav její. Mnoho musila skrze syna zkoušet. Svým chováním dělal jí mnoho mrzutostí. Ona byla snad příliš shovívavou matkou na něho. Velké peníze na něho byla dříve obětovala a chyby jeho omlouvala jakožto lehkomyšlnost mladickou. Teď ale, když se stal pánem, odplácel jí to velmi špatně. S nesmírnou nádher-

nosti dal všecko v starém zámku obnoviti a matka se musila spokojiti jen s několika pokoji. Hojný plat vdovský, jejž měla vyhozený, byl jí velmi nepořádně vyplácen a ona mívala někdy sotva několik zlatých v hotovosti. Předce však vyhledala starý peníz, dala mi ho, obejmula mě ještě jednou a řekla: „Kdybych někdy ještě pro tebe něco víc učiniti mohla, spolehni se na mne.“

„Ach!“ vzdychla teď Eliška, „jakž bych vám mohla vypsati to trojí těžké rouzloučení — s tou výbornou paní, se šlechetným kmetem a s milým Vilémem? Ach nejsem v stavu! srdce mé bylo při tom na tré roztrháno — ono ještě krvácí!“

Dále nemohla mluvit, dala se do pláče, zakryla tvář bílým šátkem a plakala i vzdychala žalostně.

Vdova, jakkoli měla sama také plné oči slzí, těšila ji předce velmi laskavě. Avšak, aby jí ponechala času k zotavení, sebrala nádobí od snídání se stolu, nesla je do kuchyně a něco tam k obědu připravovala.

Částka třetí.

Rozloučení.

Když vdova zas do jizby přišla, byla Eliška zase tichá a neplakala již. Vdova si sedla

tedy ku krajším a Eliška vypravovala takto dále.

„Následujícího jitra, sotva že se rozednívati počalo a v zámku všecko ještě spalo, dala jsem se ve vší tichosti na cestu do hamrů. Šla jsem po chodníčku málo ušlapaném, který vedl samými lesnatými kopci; na štěstí mě nepotkalo živé duše. Konečně jsem uslyšela bouchání kladiv. Stavení, celé dřevené, v němž hamerníkovic přebývali, leželo v úzkém údolí a několik set kroků od něho na prudkém potoku stály kamenné hamry. Po stranách toho údolí vyvstávaly převysoké skály, po jejichž stráních jen trní rostlo a zde onde nějaká sosna. Asi čtvrt hodiny od hamrů stála valchárna a celá ta krajina byla jako pustá a divá.

Přišla jsem k hamerníkovům a odevzdala jsem hospodáři psaní, které mu poslal otec Vilémův. On je starý, poctivý muž, trochu přímý a bez poklon, za to však dobrý a citelný; manželka jeho je velmi nábožná a má nejlepší srdce na světě.

Když manžel psaní nahlas přečetl, přijali mě oba velmi laskavě a přívětivě. Hamerník tupil jadrnými slovy baróna, ona plakala hořce pro Viléma, na němž si velice zakládala.

Bylo mi to trochu těžko, když jsem přišla z jasných, veselých pokojů zámeckých do úzkých, tmavých světnic tohoto domu, jež vysoká, převislá skála ještě více zatemňovala; avšak jsem

tomu, jakož i hučení vody a bouchání kladiv brzy přivykla.

Pomáhala jsem v domácnosti dobré té matce, která byla již hodně stará i muž její, a oba ti starci oblíbili si mě tak, jako bych byla jejich dcera. Byla jsem tam velmi spokojeně živa a spokojenost mou rozmnožilo ještě potěšitelné psaní od Viléma.

Psal mi, že se mu daří velmi dobře, že se dostal k dělostřelcům a pro jeho umělost že si ho představení velice váží. Mezi jiným prý mu velmi dobře dělá to, že se zná výborně v počtářství a měřictví, jakož byl také nebožtíkovi barónovi všecky statky vyměřil a mapy na ně zhotovil. Psaní jeho bylo plno důvěry v Boha a plno dobré mysli, která neschází nikdy tomu, kdo má důvěru v Boha.

To všecko mi přineslo velké utěchy a já byla plna dobré naděje. Odpověděla jsem mu hned. Pak jsem ale velmi dlouho nic o něm neslyšela; z toho jsem měla velkou starost a často jsem byla od srdce smutna.

Jednoho dne, když hamerník v potoce právě pstruha lovil a já s matkou jsme se na něho dívaly, přijel tu Vilémův otec s hory dolů do údolí. Pozdravil nás přívětivě, já však na něm hned viděla, že nebyl tak vesel jako jindy, a že má nějakou tíž na srdci.

Šli jsme s ním do jizby. Když jsem se ho velmi důtklivě na Viléma ptala, odpovídal mi

velmi rozpačitě, a vyznal pomalu, že byl syn jeho těžce poraněn a konečně, když mě na to připravil, pověděl mi, že je mrtev, což jsem já již tušila. Po poště přišlo psaní s úmrtním listem Vilémovým na úřad. Mně bylo tak, jako by mi byl někdo řekl, že musím také umřít. Div jsem neomdlela, a dlouho to trvalo, než jsem se drobet zotavila; pořád jsem však byla jako zpitomělá a všecko mi přicházelo jako sen.

V hluboké strasti své divila jsem se tomu, že slunce ještě svítí a na nebi stojí jako jindy, že hrčí potok tak vesele vedle domu jako jindy a ani lupínek že se nehýbe na stromě truchlením pro Viléma.

Otec jeho, hluboce zarmoucený, hleděl mě potěšit; já však jsem velmi dobře pozorovala, že sám utěchy tak potřebuje jako já.

K večeru jel zase domů. Všickni jsme plakali při loučení jako děti; já však jsem se nebezpečně roznemohla a také když mě nemoc opustila, vypadala jsem tak bledá, že se báli o můj život.

Lékař mi nařídil, abych se každý den několikrát prošla. Chodila jsem tedy každého pěkného jitra a večera po potoce vzhůru k jedné skále, mechem a chrastím porostlé, v které byla vytesaná malá jeskyňka jako kaplička a v té byl obrázek nejsvětější panny Marie, držící lilii v ruce, jednou nohou šlapající na hada a okolo hlavy mající hvězdy.

Obraz ten jsem pozorovala vždy se srdečnou nábožností. „Tak,“ myslila jsem si, „zachovám

čistotu jako lilie, hadovi pokušení šloupnu na hlavu, a při všem utrpení pozemském budiž mou utěchou, že na mne čeká koruna slávy vysoko nad hvězdami.“

Částka čtvrtá.

Překvapení.

Vdova poslouchala vypravování to s upřímným soucitem, chválila dobré to předsevzetí, maně vstala, podívat se po churavé děvečce a donest jí polívku. S utěšenou tváří zase přišla a řekla, že se má služka mnohem lépe a že zas brzy vstane.

Eliška vypravovala takto dále: „Jednoho dne, když jsem lávku přes potok přešla a okolo jedné vysedlé skaliny se zahnula, stál přede mnou náhle a zcela neočekávaně barón v zeleném, zlatem vyšívaném obleku s ručnicí na ramenu a s tesákem po boku.

Leknutím jsem velice vykřikla. On se byl několik měsíců zdržoval u dvora a já jsem si na něj nikdy již nevzpomněla.

Zdálo se, že ho uleknutí moje velice zarazilo, a choval se ke mně s jakousi uctivostí. Netykal mi, nýbrž mi vykal a ani jeden z obyčejných žertů svých nevypustil z úst. Povádal, že sem

přišel jen proto, aby střílel na potoce divoké kachny a jak šťastný je, že mě tak z nenadání spatřuje, nevědělť prý, kde jsem. Ujišťoval, že mu jde truchlivost má nad ztrátou ženicha velice k srdci, a že sám smrti toho šlechtného, mladého muže upřímně želí — jakkoli skrze smrt jeho jinému mužovi, který prý mne velice miluje, hvězda nové naděje vychází. Ujišťoval, že nemohl ani u dvora na mne zapomenout, že se obdivuje ctnosti mojí tak velice jako mé slíčnosti, že se velice zmýlil, domnívaje se, že jsem já obyčejné děvče a že taková dívka jako já zasluhuje, aby byla povyšena v šlechtický stav, a pak že si pevně předsevzal, vzíti si mne, a ještě mnoho jiných takových věcí povídal.

Já jsem řekla jenom, že mne smrt Vilémova přílišně pohnula, než abych mohla na takové řeči dbáti, a jak rychle jsem jen mohla, poručila jsem se mu a spěchala jsem domů.

Doma jsem vypravovala starým těm lidem, co se přihodilo. Stařeček vrtěl hlavou a řekl: „Nevěř tomu, že si tě vezme.“

Stařenku však opřela se řkouci: „A proč by si jí nemohl vzít? Vždyť se zběhly již mnohem podivnější věci, a bylo by to velké štěstí, kdyby byla Eliška milostivou paní. S útlýma rukama svýma hodí se lépe na zámek, než do naší sprosté chalupy.“

„Já byla toho jista,“ povídala dále Eliška, „že má barón špatné srdce a řekla jsem: „Kde

schází ctnost a bohabojnost, tam schází všecko, bez ctnosti a bohabojnosti nemůže být manželství šťastné i při vší nádheře, skvostnosti, bohatství a hojnosti.“

Když jsem dále o řeči baronově přemýšlela, bylo mi docela jasno, že mě chce podvésti. Ujišťoval, kterak o tom pranic nevěděl, kde se nacházím; to však byla holá lež. Sloužící jeho myslivec, který ho na cestách jeho provázel a k mnohému špatnému kousku barčnovi nápomocen byl, přecházel tu jednou s ručnicí po potoku, jakoby chtěl kachny střílet. On se stavěl jako by mě neviděl, dělal, jako by byl v tom okamžení kachnu spatřil, mířil na kachnu, které nikde nebylo, vystřelil, zavrtěl hlavou a utekl za skálu. Zajisté chtěl jen vypátrat, kde přebývám, aby to prozradil baronovi.

„Tu to máme!“ zvolal hamerník, slyše to ode mne, „necht se pokrytec přetvařuje sebe chytřeji, něco vždycky přehledne. Jak pravdivé je staré přísloví, že se může ďábel sebe lépe za myslivce přestrojiti, koňské kopyto však mu kouká předce vždy pozadu.“

Od té doby zdál se baron velice po mně bažiti. Již následujícího jitra potkal mě zase, okázal mi zabitou kachnu a lesklé barvy jejího zlatozelenavého a leskle modrého peří a pravil, že ji zastřelil pro mne. Já mu řekla, že je mi líto toho pěkného ptáka, a že by mě ten dar netěšil — a utekla jsem. Večer následujícího

dne přišel již zase; já však jsem od té doby již nevycházela.

I poslal tu starému hamerníkovi tolik díla, že se toho muž ten až ulekl. Za několik dní přišel baron sám ptát se, je-li dílo hotovo, a když zas odešel, pravil hamerník: „Ten člověk blázní! Ano, hotovo! — to se dá foukat! ani za tři neděle nebude to hotovo. Dej však pozor, Eliško, teď ho budeme mít na krku každý den. Mě však neoklame! On mi dává tolik práce jen proto, aby si mě naklonil, a aby měl zámínku, hodně často sem chodit; to se ale mejlí a pozdravuje plot k vůli zahradě, jak říkají.“

A baron přicházel skutečně každý den, aby starého muže ku práci povzbuzoval. Poněvadž jsem dobře věděla, že jen k vůli mně přichází, chránila jsem se ho velice, a když jsem ho spatřila v mysliveckém obleku s ručnicí na ramenu po potoce přicházet, utekla jsem vždycky rychle do komůrky na půdě, anebo pozadu k valchářovům, kde bylo mnoho lidí. A tak mne ani jednou nespatriil.

Jednoho večera, pozdě v soumrak, přišel k nám z nenadání bývalý panský myslivec, starý poctivý přítel nebožtíka otce mého a řekl tajně s tváří povážlivou: „Musím vám tajemství pověditi. Neproзраzujte mě však, sice bych přišel o chleb z milosti, kterého se mi bez toho od mladého milost pána jen po skrovnu dostává. Mladý pán chce dát Elišku odvezti na jeden vzdálený

lesní zámek. Ještě této noci má být vykonána tato bohaprázdná loupež.“

Já a matka lekly jsme se tak, že jsme se hrozně třásly. Hamerník však řekl: „Vyť se třesete jako osyky! Avšak se nic nebojte; rozžhavím své největší kleště a chytím prvního, který sem dveřma hlavu vstrčí, za nos; a věřte mi, že mu i jeho tovaryšům chuť přejde, rušiti nám pokoj v tomto domě.“

Starý myslivec však řekl: „To není nic; baron pošle zajisté tolik lidí, že byste je nikterak nezmohl a posléze byste snad ještě kulkou do hlavy dostal. Elišce nic jiného nezbyvá, než aby nejrychleji prchnula. Já napsal tuhle několik řádků na starého známého ve vzdáleném městě. Je to správný kupec, u něhož jsem kupoval střelný prach a jiné věci. On se tam ohledne o nějakou službu pro Elišku.“

Já jsem se ho ptala velmi úzkostlivě: „Milý pane revírníku, nemluvil jste o té věci se šlechtetným panem správcem?“

„Nemluvil,“ odpověděl myslivec. „Což nevíte, že již několik dní velmi těžce stůně a ani prý mluvit nemůže? Lidé myslí, že ho ranila mrtvice a to nepochybně žalostí pro syna. Hodný ten stařeček nemůže vám již nic radit; kdož ví, dočká-li se ještě třetího dne?“

Věrný ten myslivec, který mě jako dítě často chovával a mi tykával, řekl mi dále vroucně: „Pospěš, Eliško, sice je veta po tobě; slož

rychle nejpotřebnější věci na cestu a truhlice tvá může být později za tebou se vší opatrností poslána. Této noci povedu tě samými lesy po bezpečných stezkách až na silnici, s které zblouditi nemůžeš. Pospěš ale, pospěš!“

Okamžitě složila jsem nejpotřebnější věci, v rychlosti však jsem předce zapomněla na ledacos, jenom na tento prsten jsem nezapomněla, který měl pro mne ovšem větší cenu než všecko ostatní. S pláčem rozloučila jsem se s těmi dobrými, starými lidmi a dala jsem se na cestu.

Starý myslivec šel za mnou a řekl častěji: „Tyť utíkáš jako zplašená srnka, nespěchej tak, vždyť nemohu stačit.“

A když se rozednilo, napsal mi tužkou na papír, jména obcí, skrze které jsem musila jíti, poručil mě do ochrany Boží a vrátil se.

Prvního dne šla jsem dobře od místa k místu, jak mi to myslivec napsal, a v hospodě jedné malé vesničky, kterou mi také poznamenal, zůstala jsem na noc u hodných lidí. Včera však, druhého to dne cesty mé, když nastala noc, a já již jen dvě hodiny cesty od toho města vzdálena byla, jak mi lidé povídali, chtěla jsem tam i večer doraziti, zbloudila jsem však a vzdalovala jsem se pořád víc od města, až jsem se sem k vám matičko přece šťastně dostala.“

Eliška pomlčela chvílku, obrátila oči k nebesům a doložila ještě: „A teď mám jíti k lidem docela neznámým, kde na mě čeká snad

nové utrpení a hrozí mládí mému nová nebezpečnoství. Avšak mi nezbývá nic jiného, než sloužit. Ach, kýž bych byla u Viléma a v nebesích. On se mnou vždycky dobře smýšlel a nikdy ve mně nehledal nic špatného; já bych s ním byla zajisté velmi šťastna bývala. — Bůh však ustanovil jinak, a tak se staň svatá Jeho vůle!“

Vdova poslouchala s velkou útrpností a několikráte měla slze v očích. Sejmula tedy brejle, aby si utřela slze, a pravila: „Dobrá Eliško! Cos musila již zkusit v tak mladém věku! Jak velice je mi tě líto! Avšak se tomu nedivím! Sličnost je zajisté dar nebeský a již v písmě svatém je o ní zmínka. Avšak je to dar vždycky nebezpečný, a skoro by si jí neměl nikdo přát. Upokoj se však dceruško! Ty jsi nábožná a kráčíš po cestách Páně a tak tě Bůh zachová. On tě neopustí a v nebesích uvidíš zajisté zas Viléma svého.“

Eliška zmínila se teď o tom, že půjde dále. „I což tě to napadá!“ zvolala vdova živě, „podívej se jen oknem, jak tam prší, jen se leje, vždyť není pro déšť ani nejbližších kopců vidět! Hle jak setřásá vítr lupení se stromů! Neslyšíš skučení bouře a šlehání deště? Zůstan tedy zde; jsi v dobrém místě — aspoň smýšlím já s tebou upřímně!“

Eliška zůstala velmi ráda a přes den povídala mnoho o tom, co zkusila.

Částka pátá.

N o u z e.

Následujícího jitra vyjasnilo se počasí; nebesa hleděla čistě a jasně světlými okny do přívětivé světnice. Sousední kopce, od jeseně pestře barvené, osvětcovalo jasně vycházející slunce; stinné však údolí luční, které se táhlo mezi vrchy, bylo pobíleno silným jíním. I v zahradě před okny byla tráva a jiné rostliny a poslední podzimní květiny bělavě omrznuty.

Eliška přistoupila k oknu a pravila vdově: „Jitro je sice trochu studené, bude však pěkný podzimní den. Teď vás nebudu již déle obtěžovati a dám se na cestu do města.“

Moudrá však vdova pravila: „Poslouchej dceruško! dnes v noci jsem o tom přemýšlela! Slyšela jsem tě několikrát zakašlat; ty ses přede včírem notně nastudila a začíná se ti nemoc v krku, a ta může být ještě hodně silná. Tu není radno, konati cestu. A kdybysi k některé paní přišla a hned se dala do kašle, to by tě každá považovala za mnohem churavější, nežli v skutku jsi a ostýchala by se, do služby tě vzíti. A také bysi nenašla tak hned službu, jak si myslíš; je-li v městě služba prázdná, hlásí se o ní zajisté deset děvčat. Zůstaň tedy u mne, až budeš zas

úplně zdráva. Pak řeknu některému sousedovi ve vsi, aby zapřahl do vozejka a dovezl tě do města. Starý ten kupec, na něhož ti dal poctivý myslivec psaní, může být ovšem velmi hodný člověk; sotva však bude mezi hodnými rodinami tak dobře znám, aby ti pěknou službu opatřil. Já tam však znám jednu zlatnici, která již dlouho se zlatými věcmi kupčí a skrze tu, doufám, dostaneš dobrou službu. Zde budeš až do té doby před pronásledovníkem svým bezpečna; naše dědina je od zámku jeho tak daleko, že sotva vypátrá, kde se zdržuješ. A aby tvůj vzácný oblek podezření nevzbudil, můžeš nosit šaty po mojí nebožce vnučce. Lidé budou pak myslit, že jsi její mladší sestra, protože každý ví, že ji očekávám; ona však mi psala před několika dny, že nepřijde tak brzy, ano snad nikdy, poněvadž se nepochybně brzy vdá, jako starší její sestra. Zůstaň tedy u mne, milé dítě! Uděláš mi zajisté radost, když tu budeš a mou samotu mi trochu obveselíš; jen že musíš vzít u mne z mála za vděk; co však mám, o to se s tebou s radostí rozdělím.“

Ěliška přijala toto nabídnutí dobrotivé vdovy s vroucí vděčností a pravila: „Já bych jenom nerada pořád zahálela, a chleb svůj bych si u vás ráda vydělala.“

„Inu, práce je tu dost,“ řekla vdova. „V každém hospodářství, třebať bylo sebe menší, je pořád co dělat; má-li být všecko v pořádku.“ Pak

si dala brejle zas na nos a vzala krajky do ruky.

„Vy ale děláte neobyčejně krásné krajky,“ pravila Eliška, „čím déle na ně hledím, tím se mi víc líbí.“

„Ach,“ pravila vdova, „to není skoro nic! Když jsem byla mladší a měla jsem lepší oči, to jsem nebyla zajisté poslední v tom umění.“ Pak odešla z jizby a přinesla knihu, která vypadala jako kniha notová a byla vázána v zeleném safánu. „Tuhle se podívej na vzory několikerych krajek, které jsem jindy dělávala.“ Na to otevřela knihu, v níž bylo množství rozličných krajek nataženo na růžové a blankytné dykytě.

Eliška žasnula; nemohla se ani dost nadiviti pravidelnému kreslení a útlému vyvedení té kresby. Nejprvé tu byly prosté květiny a větvičky s lupeny, potom štěpné květiny, totiž růže, karafiáty a hvězdice, posléze celé kytice a věnce z kvítí, a to všecko bylo velmi uměle pracováno. „Ani by tomu člověk nevěřil,“ pravila Eliška, „že se mohou vyvéstí z lenu tamto na kůželi takové útlé květiny a listy s tenoučkými žebry.“

„Často jsem Boha za to chválila a velebila,“ řekla vdova, „že nechává růsti líbezná bylinky lenové a že dal člověku rozum, aby jich tak uměle použil. Tato užitečná rostlinka odívá nás netoliko od kolébky až do hrobu, ona opatřuje také nesčíslným lidem chleb; tímto uměním kraj-

kářským může se z libry lenu vydělati několik liber zlata.“

Eliška hořela žádostí, naučiti se také tomu krásnému umění. „Inu!“ řekla vdova, „zkus to; budu tě učit.“

I byla pak dívka neunavně pilná, a žakyně dělala učitelce velkou čest. Obě žily velmi utěšeně spolu a jedna druhou si velice oblíbila, modlily se a pracovaly spolu. Ačkoli obchod krajkářský skrz vojnu se zarazil, a krásné jejich práce dle ceny placeny nebyly, vydělaly předce tolik, že mohly být slušně živы. Elišce potom ani nenapadlo, aby šla odsud, a děkovala Bohu denně, že jí dal naleznouti tak přívětivého útulku.

A tak uplynulo několik let velmi utěšeně. Na začátku jednoho podzimka však, právě když začalo listí opadávati, roznemohla se náhle dobrá, stará matka velice. Eliška ji ošetřovala tak laskavě, jako hodná vlastní dcera. Neduh se velmi prodloužil a lékař i lékárna mnoho stáli. Vdova vydala již dříve mnoho peněz, aby vybyla starší svou než a mladší její sestře, kterou k sobě vzíti chtěla, která však pro dobré provdání k ní přijíti nemohla, darovala také hodnou sumu peněz jakožto věno. A k tomu ke všemu přišla vdova o jeden kapitál, z něhož úroky velmi dobře jí dělaly; udělalť kupec, u něhož uložen byl, bankrot.

Skrovná zásoba hotových peněz, které měla na čas nouze uloženy, docházela, a Eliška měla

s nemocnou tolik práce, že krajkami skoro nic vydělat nemohla.

Vdova přišla do velkých nesnází o peníze. Zvláště lékárník v městě, který k novému roku účet poslal, nechtěl dávat na novo žádných léků, dokud nebudou lonské léky zaplacený.

Eliška přemýšlela, jak by se tu dalo pomoci. Tu jí bylo, jakoby jí šeptal někdo do ucha: „Prodej svůj prsten s diamantem a bude pomoc.“ — „Avšak by mi bylo velmi těžko,“ vzdychla, „prodati památku po milovaném ženichovi! Doufal jsem, že ten prsten s sebou do hrobu vezmu. Avšak — abych oplatila své milé pěstounce lásku její ke mně, není mi nic příliš drahého. Lépeť bude zajisté, aby ten prsten pěstounce mojí život zachoval, než aby byl pohřben s mým tělem, až budu mrtva.“

I sedla a psala několik řádků oné zlatnici v městě, o níž vdova jednou mluvila, a nabízela jí prsten na prodej. Při tom byla Eliška velice pohnuta a smutná a nemohla se zdržeti, aby nepřipomenula v tom psaníčku, že ji nutí jenom největší bída, prodati tento svadební prsten; a nejmilejší prý by jí bylo, kdyby zlatnice na něj něco půjčila. Nežli dala prsten do psaní, dívala se ještě jednou na něj se slzami v očích.

„Ach Vilémě!“ vzdychla, „odpuť mi to! Já však vím, že bys mi sám k tomu radil, abych usnadnila tím prstenem nouzi matčinu, kdybys ke mně mluvit mohl; bylať duše tvoje vždycky

čistá a dobrá, jako tento drahý kámen, a láska tvá ke všem lidem byla upřímná a ryzá jako zlato.“

Pak zapečetila psaní, a aniž o tom vdově co řekla, donesla je tajně poslovi, který odnášival obyčejně krajky od nich do města na prodej, neb na zakázku.

Zlatnice viděla hned, jak prsten do ruky vzala, že je vysoké ceny; předce však nebyla tak šlechetná, aby byla Elišce peníze půjčila anižby prstenu přijmula; vyplatila za něj ale tolik, co dělala úplná cena jeho. Poslala Elišce šedesát tolarů.

Eliška se pokládala za šťastnou, že mohla drahé nemocné opatřiti zase, čeho jí bylo třeba. A v skutku se to začalo teď s ní lepší, tak že mohla brzy na to již na několik hodin každodenně s postele. „Ach Eliško!“ zvolala častěji, „jakými díkami jsem ti zavázána! Kdyby nebylo tebe, ležela bych již dávno v hrobě!“

„A kdybyste mě nebyla tak laskavě k sobě vzala,“ řekla na to Eliška, „kdež bych byla teď! a jakž by se to nyní se mnou nacházelo? Děkujme Bohu obě za to, že nás přivedl jednu ke druhé, budiž mu věčná čest a sláva a neskončené děkování!“

Částka šestá.

Příchozí.

Brzy na to, jednoho krásného jarního jitra seděla vdova v lenošce u okna a dívala se utěšeně na zahrádku, opět obživující. S radostí pozorovala, že Eliška všecky záhonky tak pěkně a pilně zryla a osila, jak to jindy vdova sama dělávala. Divila se, že mladé, zelené bylinky a sazeničky již tak vysoko vyrostly a chválila pilnost Eliščinu.

„Ach Eliško,“ řekla za chvíli, „myslila jsem, že budou hvězdice, tato poslední okrasa, zahrady, poslední květiny, které uvidím. A hle, Bůh mi dal, že spatřuji v zahrádce zase prvosenky. Díky Jemu! — Avšak nejsem předce bez starosti. Jak zaplatíme ty dluhy, které jsi musila udělati skrze moji nemoc?“

„Nemáme dluhů,“ řekla Eliška. „Všecko je zapláceno; ano máme ještě něco peněz.“

„Jak by to bylo možno?“ zvolala vdova a rozmýšlela se; „okaž pak mi svůj svadební prsten! Obávám se, žeš ho tajně prodala, ahys mi pomohla z nouze!“

Elišce vstoupily slze do očí; neříkala nic a nahnula se hluboko nad krajky, které právě

pracovala, jakoby spravovala malou hybičku. To však udělala jen proto, aby skryla slzu.

„Nuže!“ řekla vdova, „poněvadž jsi prsten svůj za mě dala, aniž jsi mi o tom co řekla, tedy se ti také teď přiznám, že jsem i já ve své nemoci pro tebe něco učinila, abych nebyla nevděčnou. Poručila jsem ti tento domek i zahrádku — a tak to zůstane. Teď máš svůj vlastní byt a krajkami se můžeš dosti dobře živit.“

Eliška se dala do pláče a nemohla díky své ani vyřknouti.

Vdova však začala jinou rozprávku. „Jak krásně zelenají se kopce v jarním rouše svém!“ pravila, „a to zvláště na těch stráních, kam slunce svítí! A v údolí je už také vidět mnohou květinku!“ Náhle však zvolala uleknutá: „Co pak to znamená? Několik vojáků jede na koních údolím. Ten, co jede v předu, zastavil koně a mluví s jedním sousedem, který právě na louce něco pracuje. Sedlák hlavou kývá a okazuje na náš domek. Cizí ten pán v krásném, tmavém svrchníku sestoupil s koně a jde údolím zrovna k nám. Kdo to asi je?“

Eliška vyskočila a zvolala: „Kdož jiný mohl by to být, než barón! Kde se jenom ukryju!“ I běžela honem na půdu, kdežto byl uložen len a rozličný nábytek a tam se schovala, když byla půdu dříve zamkla.

Cizí ten pán vešel do světničky, pozdravil

vdovu přivětivě a ptal se po Elišce. Vdova mu na tu otázku neodpověděla, nýbrž se ho ptala sama: „A kdo račte být, pane, smím-li se ptát?“

„Eliščin ženich,“ řekl příchozí, „Vilém Verner.“

Stará matka vrtěla hlavou, jakoby tomu nevěřila, a řekla: „Tomu není tak, ženich Eliščin je mrtev.“

„Kdo to řekl?“ zvolal příchozí s úžasem.

Vdova povídala, že viděla Eliška úmrtní jeho list na své vlastní oči.

„Úmrtní ten list byl nepravý!“ zvolal horlivě příchozí.

Vdova však vrtěla pořád hlavou a řekla: „Musím vám tedy rovnou cestou říci, co si myslím. Vy se za ženicha Eliščina jen vydáváte, abych vám důvěřovala. Vy jste barón z Červené Skály.“

„Barón z Červené Skály?“ zvolal příchozí. „Ten zlosyn to byl, který mě na vojnu přivedl! Falešný list úmrtní zajisté sám upletl, aby Elišku tím jistěji oklamal. O, teď teprva všechno jasně vidím! Zajisté to byl on, který moje psaní schytl; protože jsem na mnoho dopisů žádné odpovědi nedostal. Roznesla se pověst, že Eliška umřela, a také tato zpráva, o jejížto nepravdě jsem se teprva dnes ráno šťastnou náhodou přesvědčil, pocházela zajisté od něho. Avšak — milá, dobrá maminko, povězte mi honem, kde je Eliška, abych k ní pospíšil, a ji z bludu jejího vytrhl.“

Dobrá stařenka nevěděla, má-li mu v-
čili nic. „A vy ještě pochybujete, matko?“ zvolal příchozí. „Na štěstí mohu vás o tom přesvědčiti, že jsem Vilém, jehož měli za mrtvého.“

Nato vyňal tobolku a z tobolky pergamen a předložil jí ho. Stařenka si dala na nos brejle a čtla, že byl Vilém Verner pro své vědomosti, pro svou odhodlanost a pro své věrné služby toho a toho dne jmenován setníkem. Pak rozepjal Vilém svrchní svůj kabát, aby viděla záslužný zlatý peníz, který nosil na prsou.

„Takového podvodu,“ pravil, „nedopustil by se barón předce, jakkoli je zlý člověk. Tím by se vystavil nebezpečení, býti chycenu a za nectného člověka prohlášenu. Tedy mi jen uvěřte; anebo mám snad zavolati ty, kteří se mnou přijeli, aby dosvědčili pravdu mých slov?“

„Není třeba!“ zvolala vdova a měla oči radostí uslzené. „Věřím vám, pane setníku. Pochválen buď Bůh, že vás na živu zachoval a sem přivedl! Eliška je zde v domě. Ještě pořád truchlí nad smrtí vaší. Takové náhlé shledání však mohlo by ji usmrtit! Musím ji na to nejprve připravit. Jděte zatím s lidmi svými do hospody ve vsi. Dám vám vědět, kdy se můžete okázati, aniž by tím byl Eliščin život v nebezpečení.“

„Dobře tedy,“ řekl setník, „máte dobře, nedělejte jen s tím připravováním tuze dlouho.“ — Po těch slovech vyšel z jizby.

Částka sedmá.

Shledání.

Milá vdova spěchala jak jen mohla nahoru na půdu a volala: „Eliško, milá dceruško, vylez za tím lenem. Cizí ten pán není barón, nýbrž důstojník, který Viléma tvého velmi dobře znal, o tobě slyšel, a rád by tě viděl a s tebou promluvil.“

„Ach!“ vzdychla Eliška, a vystoupila z ukrytí, celá bledá a na těle se chvějící, „snad mi může povědět bližší zprávu o smrti Vilémově, bez toho bych byla již dávno ráda o tom něco zvěděla. Musím ho vidět.“

I chtěla rychle dolů po schodech běžet, vdova však řekla: „Počkej! ten pán není již dole; takoví pánové nejezdívají po světě jen tak z dlouhé chvíle, oni mají víc na práci. On však slíbil, že k nám zas přijde. Teď mi pomoz pěkně pomalu s příkrých schodou, dole ti budu, až si oddechneš, všechno co vím, pěkně po pořádku povídat.“

Eliška vedla umdlenou vdovu dolů; ona si sedla do lenošky a dlouho si z hluboka oddychovala, Konečně začala mluvit a velmi opatrně dřívece pověděla, že to dle řečí důstojníkových nikoli jisto není, žeby byl Vilém její mrtev —

spíše prý by bylo možno, že je živ — ano je prý dobrá naděje, že je skutečně živ. A když tak ještě sem tam něco mluvila, řekla konečně, že je v skutku živ, a že se nachází ve vsi v hospodě.

„Je živ! je zde!“ zvolala Eliška a vyskočila, jakoby byla radostí bez sebe a chtěla v tu chvíli běžeti do hospody.

„Počkej, počkej!“ zvolala vdova. „Vždyť by se to naprosto neslušelo, abyste se tam před vojáky a před jinými hosty pozdravovali jakožto ženich a nevěsta. Také máš vlasy celé rozčuchané a pazdeří v nich visí. Zůstaň tedy doma a uspořádej si nejprvé kadeře. Zůstaň zde a nech mi tu radost, abych ti, jakkoli slabá jsem, přivedla tvého ženicha.“

I vyšla z jizby. Eliška však padla na kolena a děkovala Bohu s horkými slzami, že zachoval ženicha jejího na živu. Pak vstala, vstoupila před zrcátko se širokým černým rámem, v němž se obraz její velmi líbezně na ni usmíval. Před zrcadlem srovnala si kadeře.

Pak vzala modré šaty ze skříně, v které tak dlouho visely, a oblekla je. „Teď mi neschází nic,“ řekla, a podívala se zas do zrcadla, „nežli prsten; Vilém nebude s tím asi snad předce dokonale spokojen, že jsem se ho zbavila.“

S toužebným očekáváním a s tlukoucím srdcem dívala se oknem, zdali Vilém ještě nepřichází. Náhle však se otevřely dveře a Vilém, dobrou

starou matku opatrně a volně za ruku veda, vstoupil do jizby. Vdova byla pro něj rychle vzkázala a on přikvapil kratší zadní cestou, takže ho Eliška v předu viděti nemohla.

Když ale do jizby vkročil, padla mu na prsa zvolajíc: „O Viléme! ty jsi živ! Buď Bohu věčná chvála!“ — a byla polou bez sebe; kolena se jí třásla a Vilém ji vedl k sesli, do které klesla.

Když se zase zotavila, vypravoval jí Vilém, jak se mu dařilo, kterak byl sice těžce raněn, brzy však se úplně zas uzdravil, a od stupně k stupni se povznášeje, až na setníka to přivedl.

„Barón“ pravil Vilém, „obmýšlel mě zkazit, právě však mi tím pomohl k setnictví. Chtěl mi učiniti zlé, Bůh však to učinil dobře. Ješto statky baronovy nepříteli do moci padly, byl bych tam nemohl zůstat ani správcem, kdyby mě jím i byl udělal. Teď však je o nás dva lépe postaráno, a tak vede Bůh všecky věci k dobrému; budiž jméno Jeho pochváleno!“

Eliška vypravovala teď také příběh svůj, zvláště to, jak v oné bouřlivé noci zbloudila, od vdovy tak laskavě přijata byla a od té doby s ní spokojeně a utěšeně živa byla.

„A tak,“ doložila na konci, „byly úklady baronovy jen k tomu, aby mi opatřily nejšťastnější příbytek, jakéhož bych si jen přát mohla, a tak jsem se dostala šťastně zas do tvých rukou.

Pověz ale, nejmilejší Viléme, jak ses dověděl, že tu přebývám.“

Vilém vyňal prsten s diamantem a pravil: „Hle, tento prsten vytrhnul mě z nejistoty a přivedl mě k tomu, že jsem se dověděl o tobě. Vojna mě vedla do města a já přišel do bytu k jednomu zlatníkovi. Hned při obědě všimnul jsem si, že má zlatnice na prstě tento prsten, jež jsem tak dobře znal! Já se tomu velice divil a tázal jsem se, odkud má ten prsten. Ona mi to vypravovala a okázala mi tvoje psaníčko, které si byla uložila. Hned jsem poznal tvou ruku a těšil jsem se nevýslovně, když jsem viděl z tvých milých řádků, že jsi ještě živa a mně věrna. I koupil jsem ten prsten hned, spěchal jsem k tobě a šťastně jsem tě našel. Tak požehnal Bůh vděčnou tvou lásku k pěstounce tvojí. Tímto prstenem zasnuhuji se ti na novo“ — při těch slovech vstrčil jí prsten na prst.

„Teď však,“ pravil za chvíli, „musím bez meškání dále. Avšak bude brzy pokoj, a já doufám, že v krátkém čase zas přijdu. Zůstaň zatím zde, jsi tu v nejlepším místě.“

Když byl Elišku obejmul a stařence ruku políbil, kterážto se z té neobyčejné pocty velice těšila, vyskočil na koně, s kterým se přede dveřma na něho čekalo, řekl ještě jednou: „Na shledanou!“ a ujel se svými průvodčími.

Za nějaký čas, když byl pokoj uzavřen, přijel jednoho večera kočár před dům. Vilém

v skvostné uniformě vyskočil ven a se svým sluhou pomáhal staříčkému, dobře ošacenému muži s bílou hlavou z kočáru. Eliška a vdova běžely ven. Ctihodný ten šedivý kmet byl otec Vilémův, jenž se ze své nemoci zase uzdravil a zotavil.

Radost Eliščina, když spatřila ženicha a ušlechtilého kmeta, byla nevýslovná, ona vedla s Vilémem blaženého otce do jizby.

Když se všickni upřímně pozdravili, sedl si stařeček do lenošky, díval se pln blaženého zánícení slzavým okem brzy na Viléma, brzy na Elišku, kteřížto mu stáli po stranách, a pravil: „O nejmilejší dítky! Bůh nám tedy dal, že jsme se opět shledali! Tebe předrahá dcero mněl jsem za ztracenou, poněvadž jsi nedala od posledního útěku o sobě nic vědět, a tebe milý synu želel jsem za mrtvého, sveden jsa křivou zprávou. Skrz válku nebylo možno dovědět se o vás něčeho určitějšího. O jak velká je teď blaženost má, že vás opět mám. Pochválen buď Bůh, který mně, starému člověku, ještě tolik radostí uchystal! Bůh vede hodným lidem všecky věci k dobrému, čest a sláva Jemu!“

Na to vypravoval Vilém, jak se daří na Červené Skále. Jak mile byl mír uzavřen, dovolil prý se a spěchal tam k otci. Radost otcova podobala se radosti Jakubově, když slyšel, že je Josef ještě živ.

Barón uplákl, dověděv se, že se vrátil Vi-

lém, chytal byl v skutku dopisy Eliščiny a Vilémovi a dal napsati falešný úmrtní list. Protož se bál, že ho vyzve setník na souboj. Špatnému tomu člověku a nevděčnému synovi vedlo však se tak, jak zasloužil. Pro dluhy byl mu vykázán správce zástavní a on musil pak bídne být živ; matka však jeho dostávala pak od té doby vdovský svůj plat pořádně.

Barón byl také zaslíben s bohatou, mladou hrabínkou, kterážto, když o tom slyšela, co činil s Eliškou, pohrdla jím s ošklivostí — a všude přišel v opovržení.

Starý hamerník a žena jeho byli ještě živi a měli velkou radost z návratu Viléma a z těch dobrých zpráv o Elišce, které jim přinesl.

„Teď bude předce milost paní!“ řekla hamernice se slzami radosti v očích; hamerník však řekl: „Já myslím, že bude hodnou ženou a to je ještě víc! Dobrým být je zlato, slouti však jen šlechetným a milostivým, je pozlátko.“

Starého myslivce to sic trochu mrzelo, že nešla Eliška hned k jeho známému kupci do města, měl však předce větší radost než mrzutost, když uslyšel, jak to dopadlo.

Největší však potěšení měla paní barónka z Červené Skály. „Pozdravujte ode mne milou nevěstu svou!“ řekla Vilémovi a řekněte jí, že dobře zachovala radu mou: „Zůstaň vždy hodnou, důvěřuj v Boha, zachovej nevinnost a panenskou čest!“ a povězte jí, jak velice se z toho

těším, že na ni Bůh předpovědění mé: Dobře se ti ještě povede — tak milostivě vyplnil.“ Toto všecko vypravoval Vilém.

Za několik dní vyprovázel dobrý, starý otec a hodná vdova Elišku a Viléma k oltáři, a hody svadební slaveny byly v příbytku vdovinu. Starý otec díval se s nejvroucnější otcovskou laskavostí na mladé manžele, nalil ku konci hostiny výborného vína, které Vilém s sebou byl přivezl, všem hostům a zvolal: „Zdrávi stůjte ženich s nevěstou!“ a stará vdova přitukla také sklenicí a všickni pili.

Na to se podíval starý otec nejprv na vdovu a pak na Elišku a zvolal zase tak srdečně jako prvé: „Zdrávi stůjte dobročinnost a vděčnost!“

těším, že na ni Bůh předpovědění mé: Dobře se ti ještě povede — tak milostivě vyplnil.“ Toto všecko vypravoval Vilém.

Za několik dní vyprovázela dobrý, starý otec a hodná vdova Elišku a Viléma k oltáři, a hody svadební slaveny byly v příbytku vdovinu. Starý otec díval se s nejvroucnější otcovskou laskavostí na mladé manžele, nalil ku konci hostiny výborného vína, které Vilém s sebou byl přivezl, všem hostům a zvolal: „Zdrávi stůjte ženich s nevěstou!“ a stará vdova přitukla také sklenicí a všickni pili.

Na to se podíval starý otec nejprv na vdovu a pak na Elišku a zvolal zase tak srdečně jako prvé: „Zdrávi stůjte dobročinnost a vděčnost!“

Schmid, Christoph <<von>>,

Veskery spisy (Sammtl. Schriften, Nach der letzten Original-Ausgabe ü
bersetzt von Jos. Pecírka)

Bd.: XLVIII

Prag 1866

Paed.pr. 3085-48

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761080-9